

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra psychologie a patopsychologie

Diplomová práce

Bc. Šárka Hrubošová

Učitelství odborných předmětů pro zdravotnické školy

Smysl života u uživatelů cannabisu

Olomouc 2015

Vedoucí práce: Mgr. Lucie Křeménková, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedenou literaturu a zdroje.

V Olomouci dne 8. 4. 2015

.....
Bc. Šárka Hrubošová

Poděkování

V první řadě bych ráda poděkovala Mgr. Lucii Křeménkové, Ph.D. za odborné vedení diplomové práce, za trpělivost, ochotu a laskavý přístup. Dále bych chtěla poděkovat všem přátelům a rodině za podporu ve studiu. A poslední poděkování patří všem respondentům, bez jejichž přičinění by tato práce nevznikla.

Obsah

Obsah	4
Úvod.....	6
I TEORETICKÁ ČÁST	7
1. Smysl života.....	8
1.1 Vymezení konceptu smyslu života	8
1.2 Historické souvislosti zkoumání smyslu života.....	10
1.3 Teorie smyslu života.....	12
1.3.1 Viktor. E. Frankl	13
1.3.2 Alfred Adler	13
1.3.3 Erich Fromm	15
1.3.4 Irvin D. Yalom	15
1.4 Měření smyslu života	16
1.4.1 Metody kvalitativní	16
1.4.2 Metody kvantitativní.....	18
1.5 Současné pojetí konceptu smyslu života	19
2. Cannabis.....	22
2.1 První historické zmínky o cannabisu a jeho využití.....	22
2.1.1 Konopí a průmysl.....	23
2.1.2 Konopí jako zdroj energie	24
2.1.3 Konopí a jako lék	24
2.2 Zařazení cannabisu mezi drogy	26
2.2.1 Alkohol versus cannabis	27
2.3 Užívání cannabisu a jeho vliv na člověka	28
2.4 Vybraná náboženství a hnutí a jejich vazba ke cannabis	31
II VÝZKUMNÁ ČÁST	33
3 Výzkumné cíle a hypotézy	34
3.1 Hypotézy	35
4 Výzkumný soubor	36
5 Výzkumná metoda	39
6 Presentace výsledků výzkumného šetření.....	41
7 Diskuze.....	51
Závěr	56

Zdroje	57
SEZNAM TABULEK.....	61
SEZNAM GRAFŮ.....	62
SEZNAM PŘÍLOH.....	63
PŘÍLOHY	64

Úvod

Význam slova smysl vypovídá o celkovém zaměření člověka. Pojí se ke smyslu života či životní smysluplnosti. Tvorba smyslu je hledání něčeho podstatného či důležitého pro člověka v jistou dobu a v určité situaci. Lidé hledali a hledají podstatu toho, co se kolem děje a dávají tomu nějaký význam. Je zapotřebí hledat smysl i v trápení, které nám život přinese. Všechno má svůj účel a každá situace člověka formuje a pomáhá utvářet i smysl jeho života (Křivohlavý, 2006).

Cannabis je dostupná droga, která může být využívána k mnoha účelům. Ať už na výrobu konopné kosmetiky, jako prostředek ke zpestření sexuálního života, pro zpříjemnění sobotního večera nebo jako látka tisící bolest. V posledních měsících je cannabis legální na lékařský předpis. Přesto člověk nemusí jít daleko a vidí v lesích i po zahradách nasazenou marihuanu.

Smysl života u uživatelů cannabisu jako téma diplomové práce bylo zvoleno kvůli lákavosti a ožehavosti obou témat. Dle mého názoru téma cannabisu ve spojitosti se smyslem života není dostatečně probádáno a proto jsem se pokusila do této problematiky nahlédnout a pokusila jsem se objasnit význam užívání cannabisu na prožívanou smysluplnost.

Diplomová práce se skládá se dvou částí, z teoretické části a z výzkumné části. Teoretická část je rozčleněna na dvě kapitoly. První kapitola se zabývá smyslem života, vymezením pojmu smyslu života, historické souvislosti zkoumání smyslu života, teorie smyslu života z pohledu vybraných psychologů, měření smyslu života a současné jeho současné pojetí. Druhá část se věnovala cannabisu, prvními zmínkami o využití cannabisu, zařazení cannabisu mezi drogy, užíváním, vlivem na člověka a vybranými náboženstvími pojících se s cannabisem. Výzkumná část diplomové práce se věnovala analýzou smyslu života u uživatelů cannabisu pomocí ESK škály. Dotazníky byly zpracovány a statisticky vyhodnoceny a popsány. Závěry práce jsou uvedeny v diskuzi.

I TEORETICKÁ ČÁST

1. Smysl života

Otázka smyslu života zajímá lidi odedávna. Objevuje se v průběhu života v různé frekvenci a intenzitě. Je to otázka hluboce lidská a má řadu důvodů. Pojem smyslu má pro člověka ústřední význam. Avšak neplatí to pro všechny. Jsou i tací, kteří se otázkou smyslu nezaobírají. Hledáním všeobecné odpovědi na otázku smyslu se zabývala teologie, filozofie i psychologie. Jde o porozumění smyslu toho, co děláme a co se kolem nás děje. Co nám určuje smysl našeho života? Co je jeho cílem? Má tohle všechno nějaký smysl? Má smysl naše existence? Kdo jsem (Längle, 2002; Křivohlavý, 2006; Halama, 2007)?

1.1 Vymezení konceptu smyslu života

Jednu z definic smyslu¹ (podrobněji viz poznámka pod čarou) vytvořili Reker a Wong roku 1988. Dle nich je smysl výrazem hodnot, kterým přikládáme životu, událostem a významu vlastní existence, soudržnosti, hledání a realizaci cílů. Vše nám má působit pocit naplnění. Cíl je stav, kterého se snažíme dosáhnout a ponechat si jej co nejdéle. Dalším autorem, který se pojednávanému tématu věnoval, byl Baumeister, který roku 1991 popsal smysluplnost² jako společností sdílenou představu vztahů věcí, událostí a dění. Bez smysluplnosti bychom se řídili instinkty či impulzy (Křivohlavý, 2006).

Náš život žene dopředu nějaká síla, která s námi pohybuje a postrkuje nás. Tou silou je jistá představa nebo myšlenka, určitý cíl. A tato idea dává našim činnostem smysl. Cokoliv, co k cíli nesměruje, je nesmyslné. Nesmyslnost a bytí bez cíle člověka směřuje k suicidálním pokusům a různým závislostem, ať už k alkoholovým, či nealkoholovým. A co je to cíl? Cíl je vytvoření ideálního světa, dle naší ideální představy s pomocí naší aktivity. Smysluplné utváření života záleží na dvou aspektech a to na člověku a situaci. Každý cíl ovlivňuje hodnoty člověka, volba jakou cestou se vydá, míra odpovědnosti,

¹ Význam slova smysl lze spatřit z více hledisek, jako význam myšlenky, slova či události. V tomto případě chápeme význam jako jistý záměr, směr vývoje či účelu jednání (Křivohlavý, 2006).

² Smysl a smysluplnost pro některé autory významově splývají. Reker tyto pojmy neuvádí jako totožné, nýbrž jako související. Smysl je dle něj implicitní a je na každém z nás, abychom přišli na jeho význam. Smysluplnost (neboli existenciální smysl) souvisí s naším jednáním a bytím (Křivohlavý, 2006).

flexibilita a odolnost vůči nežádoucím vlivům (Längle, 2002; Křivohlavý, 2010; Křivohlavý, 2011).

Mnozí autoři se domnívají, že smysl života nemá jednoznačnou definici a zpochybňují nutnost jej definovat. Soustředí se spíše na to, že smysl je nutné přijmout, zažít či zakoušet. Ve smyslu je vyjádřen záměr lidské existence. Pokud jsme schopni v životě nalézt něco krásného, vnímáme jej jako smysluplný a na otázku smyslu nepomyslíme. Nejhlubší zážitky prožíváme při setkávání s druhými lidmi. Zakoušíme tak krásy života, nabereme duchovní síly a smysluplně se utváříme. Až do posledního vydechnutí má život v sobě za všech okolností smysl. Na každé situaci si smysl můžeme vybudovat. V životě nalezneme neskutečné množství smysluplných činností, které jsou předkládány v jedné variantě nám a v jiné variantě pro kohokoliv jiného (Längle, 2002; Křivohlavý, 2006; Křivohlavý, 2010).

Životní smysluplnost závisí na plnění úkolů, které před člověkem leží. Každý úkol, který vyvstane, je nový. Člověk by se neměl držet stejného schématu, měl by pružně reagovat na nové úkoly a přizpůsobovat se jim. Pokud by se zasekl na jednotném řešení úkolů, tak se lehce dopouští chyb. Různorodost situací jedince prověřuje a snaha stanovování velkých cílů může mít za následek neúspěch (Längle, 2002; Křivohlavý, 2010).

Smysl nemohou přiřadit rodiče svým dětem, zaměstnavatel zaměstnancům ani lékař svým pacientům. Nikdo člověku neřekne, co by měl nebo neměl dělat, protože svoboda volby tu bude pro lidi téměř vždy. Smysl si nemůže nikdo přivlastnit. Prožívání samotného smyslu je subjektivní. Smysl může být v samotném prožívání nebo v tvoření čehokoliv. Při hledání smyslu záleží na skladbě podmínek k možnostem svobodné volby a tím jsou věk, zkušenost, kultura, výchova, vzdělání, povaha, náboženství a inteligence (Adler, 1995; Längle, 2002; Cakirpaloglu, 2004).

Smysl člověka závisí na různorodosti osob a situací. Mínění člověka o smyslu života není stabilní a neustále se mění v citění, myšlení a jednání. Odpor vyvstane při takovém jednání, které je v rozporu s naším cílem. Se smyslem jde ruku v ruce určité riziko ztroskotání, ale musíme brát celý smysl i život jako výzvu, ne jen pohodlnou vyšlapanou cestu (Adler, 1995; Längle, 2002; Volkert, 2013).

1.2 Historické souvislosti zkoumání smyslu života

Tato kapitola se bude zabývat nahlížením na smysl života z různých perspektiv a rozličných úhlů pohledu jednotlivých oborů a vědních disciplín. Otázka smyslu je velmi stará, ožehavá a není na ni jednoznačná odpověď či jasné řešení.

Průřezem historie lidstva si ti, kteří hledali smysl života, připadali jako „zvířátka“ vhozená do světa zbaveného veškerého významu a smyslu. Jejich úkolem bylo vytvořit si smysl nebo jej dohledat. Těm, kterým se podařilo smysl v životě najít, vyhledávají léčbu z obav, že tento smysl nebudou schopni uskutečnit. Mnozí si pokládali otázky, zda jejich život má nějakou soudržnost, nějaký hlubší význam nebo kam se vytratila veškerá vášeň. (Yalom, 2002).

V této kapitole budou zmíněny dva filozofické směry, které se pojí ke smyslu života. Jedním z nich byl hédonismus. Hédonismus je zaměřen na prospěch, štěstí, požitkářství a sebeaktualizaci člověka. Týká se našeho osobního blaha. Je zde vidět touha po vlastním dobru, sobeckosti, nezáměru o to, co je kolem nás a hlavně, „tam nahoře“ děje. Oproti tomu eudaimonismus je o uvědomování si a využívání potenciálu jedince. Smysl života se nepojil jen k psychologii, ale jeho problematika byla odjakživa víceoborová. V Řecku byl významnou filozofickou personou Platon, který rozdělil jsoucnost³ na podstatné a nepodstatné jsoucí. Platon vnímá pojetí světa jako hledání odpovědi na otázky dobra a zla. Bádá, jaký je smysl života s neopomenutelným koncem, i když má neustále na paměti naději ve formě nesmrtelnosti. Inspiroval lidi k mravnému životu a směřoval je k vyššímu dobru (Yalom, 1980; Halama, 2007; Křeménková, 2013).

Odpovědi na otázku smyslu života lidstvo hledalo také v náboženství. Náboženství poskytovalo odpovědi na otázky smyslu existence a tím jim ukázalo, kam směřovat. Víra je silným zdrojem smyslu života, protože věřícím nabízí víru v lidskou nesmrtelnost, perspektivy i po smrti fyzického těla. Nabízí pohled do hlubšího smyslu událostí a utěšuje věřící v dobách nezdaru, utrpení a bolesti. Tomáš Akvinský směřoval člověka k tomu, aby věděl, v co věřit, tedy v Boha a oč jej může žádat a že musí mu být oddán svou láskou (Yalom, 1980, Halama 2007; Křeménková, 2013).

³ Jsoucnost jinak řečeno čisté a průzračné bytí (Křeménková, 2013).

Je možné rozlišit dva různé cíle v rámci historických souvislostí a hledání smyslu a to cíl osobní a cíl konečný. Osobní cíl je pojmenován jako provizorní, každodenní, specifický. Osobní cíl zahrnuje cíle našich každodenních aktivit a momentálních hodnot. Cíl konečný se dá vyjádřit pojmy kosmický, celkový, teologický a vymezuje nám životní rámec a utváří systém hodnot, který je zásadní při nejdůležitější otázce lidské existence. Lidská přirozenost tíhne k hledání kosmického smyslu života. Tento význam v sobě zahrnuje něco, co je mimo lidskou bytost, něco magického a duchovního ve spojení s vesmírem. Oproti tomu jsou lidé, kteří žijí kvalitním životem i bez vytyčení životního smyslu (Yalom, 1980, Halama 2007).

Kosmický význam pro židovsko-křesťanské náboženství nabídl věřícím smysl života a princip, jak jej uskutečnit. Spočívá v teorii, že svět je řízen Bohem a člověk je součástí božského plánu. Božská spravedlnost dohlíží na to, zda člověk může být odměněn, pokud konal dobro nebo potrestán, pokud se neřídil Božským přikázáním. Úkolem člověka je plnit vůli Boha. Bůh je starostlivý, láskyplný a nabízí člověku schéma, podle kterého může žít spokojeně a smysluplně. Fundamentalistický přístup nám napovídá, že plnění Božího přání je popsán v Písmu svatém, které by mělo být nějakým návodem na to, jak žít a jak se chovat. Věřící mají být pevní ve své víře a v tom, co konají a že to konají ve víře v nejvyšší dobro. Dalším přístupem, jak dostat vůli Boha je snaha jej napodobovat a co nejvíce se mu přiblížit. Bůh z pohledu Aristotela je sám sobě smyslem. Člověk by měl správně začít nejprve sám se sebou, hledat své vlastní srdce a pokusit se začlenit. Židovská tradice a víra vidí zásadní bod v jistém obrácení. Když člověk hřeší a následně se obrátí, začne konat dobro, pak je brán jako osvícený. V případě, že není schopen obrácení, upadá do sobectví a podlosti. Lidem by mělo jít o spásu světa, ne jen o zajištění místa pro sebe na věčnosti. Svou sobeckostí mohou toto místo snadno ztratit. Nebezpečí zkázy lze spatřit v mezilidských vztazích. Velká zaměřenost na sebe sama a své vlastní uspokojení, bezohlednost ke druhému, může být důkazem jisté dysfunkce (Yalom, 1980, Halama 2007).

Člověk je extrémně pohodlná bytost a doufá, že život pro něj připravil nějakou speciální roli a cíle, které jsou určené jenom jemu a kterých má dosáhnout. Kosmické cíle a náboženství tvořilo významnou roli při utváření cílů až do doby, kdy se dostala k moci věda a technika. Čím více se věda rozvíjela, tím více člověk nechtěl věřit tomu, že existuje něco, co je nevysvětlitelné, nadpozemské a nějakým způsobem imaginární (Yalom, 1980).

Albert Camus, významný myslitel 20. století, zkoumal základní postoj lidské bytosti, která hledá neustále smysl ve světě, který nemá žádný význam. Lidé jsou dle něj morální tvorové hledající morální úsudek a implicitní plán hodnot, ale svět nám jej nedodává a je k nám lhostejný. Tuto lhostejnost světa vůči člověku označoval jako absurdní stav. Co by tedy měl člověk dělat, pokud nemá žádné pokyny? Tuto lhostejnost lze překonat vzpourou proti danému stavu. Camus řekl, že neexistuje nic, co by se vyrovnalo podívané na lidskou pýchu. Jeho teorie byly dále utvářeny v období 2. světové války, kdy působil v odboji v podzemí Francie (Yalom, 1980).

Sartre více než kterýkoliv jiný filozof byl nekompromisní ve svém pohledu na nesmyslnost světa. Dle něj se všechny věci rodí bezdůvodně, překonávají své slabosti a nakonec stejně zemřou. Jeho teorie byla kritizována, jelikož zde nezahrnul etickou složku. Tentýž člověk popře svou teorii v románu, ve kterém oceňuje vyhledávání smyslu a dokonce i navrhuje cesty, jak k němu dospět. Jako cíle shledává domov, kamarády, svobodu, boj proti útlaku, službu druhým, osvícenost, seberealizaci a angažovanost. A proč tohoto všeho by měl člověk dosáhnout? Camus a Sartre jsou zajedno v tom, že člověk si musí sám najít smysl života a pak uskutečnit jej (Yalom, 1980).

1.3 Teorie smyslu života

Pojem „smysl života“ nebyl v minulosti užíván až tak často, avšak mnoho významných autorů se jím zabývalo. Definice můžeme v literatuře najít pod různým označením: předejmutí budoucnosti, potřeba smysluplnosti, perspektiva osobní existence, životní téma, přesvědčení, anticipace nebo aspirace. Tvorba smyslu života je nelehký a dlouhodobý úkol, proto definovat tento proces je obtížné. Jedním z hlavních představitelů zabývajícím se otázkou smyslu života byl Viktor E. Frankl. Dále se v této kapitole zmíníme o jiných významných představitelích, jako jsou Alfred Adler, Erich Fromm a Irvin D. Yalom (Halama, 2007; Křivohlavý, 2006).

1.3.1 Viktor. E. Frankl

Viktor E. Frankl se narodil 26. 3. 1905 v židovské rodině a zemřel 2. 9. 1997 ve Vídni. Studoval medicínu a stal se profesorem neurologie a psychiatrie. V době studia byl seznámen s názory Freuda i Adlera, ale sám se s nimi neztotožnil a stal se zakladatelem vlastního psychoterapeutického směru. Ústředním pojmem jeho teorie byl smysl života, který byl s ním silně spjat kvůli pobytu v koncentračním táboře. Na základě této zkušenosti zjistil, že jakkoliv bezvýhodná situace sebou nese smysl, který je nutné objevit a nést za jeho dosažení zodpovědnost. Poznal, že nejhorším stavem je pro člověka pocit, že nemá proč žít, nemá důvod se kvůli něčemu namáhat a žije bez jakéhokoliv cíle. Na základě těchto poznatků vytvořil existenciální analýzu a logoterapii, kde hlavním bodem byla „vůle ke smyslu.“ Otázky vůle ke smyslu jsou vlastní každému člověku. Jsou výrazem lidského bytí a považují se za hybnou sílu. Vůle ke smyslu je znak, který odděluje člověka od zvířete. Pokud člověk nemá možnost naplnit vůli ke smyslu, vzniká nepříjemný stav nazván existenciální vakuum, které je naplněno pocitem bezesmyslnosti, nudou, apatií a depresí. Neznamená to ovšem mizení smyslu, nýbrž ztrátu hodnot, ať už postojevých, zážitkových nebo tvořivých. Orgánem smyslu a zdrojem odpovědí dle Frankla je lidské svědomí (Frankl, 1994; Halama, 2007).

Mladí lidé při hledání smyslu snadno přilnou k drogám, které jim ukážou pestrou škálu všech smyslových vjemů, a svět už jim nepřipadá bezesmyslný. Drogy pro ně mohou být cesta, jak uniknout z existenciální prázdnoty. Psychoaktivní látky lákají kvůli snadnému dosažení libých pocitů, které se zaměňují s pocitem štěstí. Tímto se smyslu života ale dosáhnout nedá. Smysl života uskutečňujeme pomocí dílčích cílů. Psychoaktivní látky ulevují od rozdílu mezi tím, co člověk má a co by chtěl mít. Snaha opustit tento začarovaný kolotoč závislosti často může končit suicidálním pokusem (Frankl, 1994; Slabý, 2013).

1.3.2 Alfred Adler

Alfred Adler se narodil 5. 2. 1870 ve Vídni a zemřel 28. 5. 1937. Když byl malý chlapec, vedle něj v posteli zemřel jeho bratr. Dva roky na to byl Alfred rozhodnut, že bude doktorem, aby byl schopen se vzepřít smrti. Následně když pracoval s lidmi

a jejich vzpomínkami z dětství, tak se dopátral, že lidé, kteří se setkali se smrtí jako on, se stali taktéž lékaři. Byl zakladatelem individuální psychologie, která vznikla odtržením od koncepce psychoanalýzy. Neviděl jako hnací sílu pudy, ale snahu člověka najít místo ve společnosti a s tím i smysl života. Dá se říct, že Adlerovská teorie je antitezí k Freudovi. Hlavní zdroj konfliktů je v životě člověka pocit méněcennosti, kdy se nedoceňuje vlastní hodnota člověka. Je spojována s nedokonalostí tělesných orgánů a rodinných vztahů mezi sourozenci, kdy se méněcennosti posiluje nebo kompenzuje (Dreikusová, 2005; Halama, 2007).

Zabýval se smyslem života, který je dle něj pro lidi určující linií cítění, konání a myšlení. Smysl života závisí na životních cílech a životním stylu jednotlivce. Životní styl nám určuje směr člověka, chápání sebe sama i druhých a snaží se zaujmout postoj ke třem základním problémům tykajících se postoje k bližním, partnerství a práce. Sounáležitost je jeden z jeho ústředních pojmů, který Adler vysvětluje jako práci ve prospěch celé společnosti. Kořeny sounáležitosti mají základy již v dětství, kdy sounáležitost je zakotvena v životních cílech člověka. Skrze pocit sounáležitosti jsme pochváleni, potrestáni, podpořeni nebo zabrzděni. Jedinec ve společnosti musí rozvíjet pocit sounáležitosti tím, že nesmí obhajovat trest smrti, špatné zacházení se žebráky a starými lidmi, sebevraždy, závislosti, pohrdání s lidmi různých ras a naopak rozvíjet lásku mezi lidmi navzájem (Adler, 1995; Halama, 2007).

S dosahování cílů a uskutečňování smyslu života souvisí vztah mezi soustavou člověk versus otec všeho živého nazvaný Kosmos. Abychom přežili, snažíme se vyhovět přání Kosmu, vyvíjet se a někam směřovat. Je to nekonečný zápas a je jen naše zbožné přání, aby Kosmos měl zájem na naší existenci. Pojem Kosmos se uplatnil v náboženství a takový ideál je pojem Boha, který chce člověka vést směrem k veřejnému blahu a prospěchu celé společnosti. Je to energie, která nabádá k sounáležitosti lidstva, soudržnosti a k dokonalosti takové, jakou vidíme a přisuzujeme samotnému Bohu. A co se stane s lidmi, kteří se nesnažili docílit pocitu sounáležitosti a nepodřídily se vyšší moci neboli Kosmu nebo Bohu? Nezůstalo po nich nic. (Adler, 1995; Halama, 2007).

1.3.3 Erich Fromm

Erich Fromm se zařadil do proudu sociální analýzy a smysl života hledal v charakteristikách, které odlišují člověka od živočišné říše. Uvedl zde pojmy jako sebeuvědomění, imaginace a rozum. Potřebu vytvořenou kvůli konfrontaci se světem prostřednictvím těchto vlastností nazval jako potřeba orientačního rámce. Zasadil ji mezi existenciální potřeby. Nezáleží na tom, v co člověk věří a čemu věří, hlavně aby byl schopen se orientovat a rozumět okolním jevům. Víra, ať už je jakákoliv, formuje naše postoje, i když si to neuvědomujeme (Fromm 1996; Fromm 2001).

Další potřebou s orientačním rámcem související je potřeba oddanosti, která nás postrkuje k cíli, abychom měly jako lidské bytosti kam směřovat. Problematika svobody je propojena s orientačním rámcem. Ve světě, který je otevřený a ponechává nám svobodu volby, se lze ztratit a propadnout strachu či nejistotě. Pokud tomu propadneme, projeví se nedostatek vztahu k hodnotám, vzorům a symbolům. To popsal Fromm pojmem mravní osamělost. Člověk se podřídí nejbližší autoritě, což mnohdy vede ke zkáze. Člověk není od základu zlý, jen má možnost volby mezi dobrem a zlem. Východiskem z této situace je mít solidaritu s lidmi, pěstovat lásku, práci a propojit sebe sama se světem tam venku (Fromm, 1996; Halama, 2007).

1.3.4 Irvin D. Yalom

Irvin D. Yalom vytvořil teorii existenciální dynamiky, ve které má smysl života stěžejní místo. Odklonil se od klasické psychoanalýzy a oproti ní postavil konflikt mezi jednotlivcem a existenciální daností. Uvedl 4 základní existenciální danosti: smrt, svoboda, bezsmyslnost a izolaci. Při konfrontaci člověka s některou z těchto čtyř daností se v něm vzbudí pocit silné úzkosti. S Freudem se shodoval v pojmu úzkost, která člověka tlačí k vytvoření obranného mechanismu. Smysl života se v jeho teorii pojil s bezsmyslností. Člověk bez cílů, hodnot a ideálů pociťuje distres, který mnohdy vede až k sebevraždě. Ale svět nemá žádný konkrétní, opravdový a jediný pravý smysl. Smysl si vytváří člověk, aby mohl bojovat s bezsmyslností. Smysl je aktivní a proměnlivý. Existují dvě varianty, jak ke smyslu dojít. Jedním ze smyslu je smysl kosmický. Vztahuje se ke spirituální stránce bytí, existenci člověka na této planetě. Druhá cesta hledání smyslu

je světský smysl, kdy člověk pomocí menších cílů a hodnot naplňuje svou existenci ke spokojenosti. Yalom uvedl některé hodnoty, kterými lidé realizují smysl: žít v prospěch jiných, být oddáni naším zájmům, být kreativní a realizovat své vlastní možnosti. Yalom tvrdil, že lidi pohlcuje jejich materialismus a jen, až si sáhnou na samý konec bytí, tedy ke smrti, pocítí, že naše běžné starosti jsou pryč a naše osoba je ochotná se změnit. Člověk by se měl nechat unést svým životem jako řekou a nechat sám sebe plynout spolu s ní (Halama, 2007; Křivohlavý, 2006).

1.4 Měření smyslu života

Tato kapitola se bude zabývat metodami vhodnými ke zkoumání smysluplnosti a účelu jednání člověka, jeho bytí a žití. Je možné si vybrat jeden ze dvou proudů zkoumání, a to kvalitativní či kvantitativní metodu (Křivohlavý, 2006; Halama, 2007).

1.4.1 Metody kvalitativní

Vycházíme ze způsobu, jak lidé o smyslu života hovoří. Základ těchto metod je ve fenomenologickém⁴ paradigmatu. Vyšetřovaná osoba je sledována z holistického hlediska, tedy celostně a v širších souvislostech. Výpověď o smyslu života musíme vidět očima zkoumaného člověka, pochopit kam osoba směřuje, jak vidí svůj život (Křivohlavý, 2006; Halama, 2007).

Jednou z kvalitativních metod zkoumání smyslu života je metoda SCM sebekonfrontace. Aplikace metody spočívá v tom, jak jedinec zařadí kriticky důležitou životní událost významově a hodnotově do svého života. Nad událostí jedinec přemýšlí, jaké v něm zanechala emoce. Je důležité v situaci nalézt veškeré významy události. Diagnostik zjišťuje index S, který je součtem čtyř hodnot týkajících se jeho sebevědomí. Dále pak zjistí index O sečtení údajů o síle afektu, který ukazuje touhu setkávat se s lidmi. Po výpočtech se dvě veličiny porovnají. V případě většího indexu S,

⁴ Fenomenologie je humanistický a filosofický směr, který se zabývá problematikou lidského smyslu a bytí, otázkou zodpovědnosti, osamělosti, svědomí a intimity (Plháková, 2011).

jedinec je zaměřenější na vlastní osobu. Pokud je index O větší, jedinec tíhne k posílení sociálních vztahů (in Křivohlavý, 2006).

Metoda psaní esejí o smyslu života měla zcela jasné zadání. Zkoumaný jedinec měl psát, co je jeho ústředním smyslem života a názorně popsat konkrétní zážitky, které se týkají jeho smyslu života. Vyhodnocování probíhalo dvěma hodnotiteli. Ebersole rozdělil 7 skupin cílů: vztahy mezi lidmi, služby, víra, zisk, osobnostní růst, zdraví, práce, potěšení a zbytek nezařaditelných. Průzkum napříč zeměmi ukázal, že většinou lidé uváděli jako nejdůležitější cíl vztahy mezi lidmi. Zkoumání hloubky smyslu života Ebersole zjišťoval za pomoci blízké osoby zkoumaného jedince (Křivohlavý, 2006; Halama, 2007).

Pragerova metoda SLM- zjišťování zdrojů smysluplnosti obsahovala zcela jasné a přímé otázky. Ptal se osob, jaké jsou nejdůležitější věci v jejich životě, které věci jsou nejvýznamnější a nejpotřebnější a co jim dává chuť do života. Nejprve si Prager zmapoval terén a později vymezil 8 nejdůležitějších zdrojů: být respektován druhými, sounáležitost v rodině, patřit do určité skupiny, žít dle vlastních hodnot, sledovat spirituální, kulturní, duchovní a intelektuální cíle, tělesné a duševní zdraví, osobní úspěch a mít pocit naplnění vlastního života. Zjistil směřování člověka ve smyslu zabývání se sám sebou, jeho seberealizace, sociální život a sebetranscendence (in Křivohlavý, 2006).

Další z kvalitativních metod je metoda životních příběhů. Spočívá ve vedení přátelského rozhovoru psychologa a klienta. Fry spoléhal na otevření se a sdělení tajnějších a intimnějších myšlenek (in Křivohlavý, 2006).

Connor a Chamberlain pokládali otázku, co je pro lidi důležitým zdrojem smysluplnosti života a tím je vyzvali k rozhovoru. Chtěli získat co nejpestřejší škálu odpovědí a poté odpovědi důkladně analyzovali (in Křivohlavý, 2006).

Metoda Credo men spočívala v zadání písemné práce na téma: hodnoty, které dávají vašemu každodennímu životu smysl, které podněcují a motivují vaše jednání. Zkoumané osoby byly směřovány k zamyšlení nad životními principy. (in Křivohlavý, 2006).

1.4.2 Metody kvantitativní

Kvantitativní metody jsou spolehlivým nástrojem k získávání údajů, tedy numerických hodnot, kdy proměnná má jednoznačný číselný údaj, který nám udává míru proměnné i vztah mezi ostatními proměnnými. Hlavním zdrojem poznání je člověk a jeho vyjádření k danému zážitku, prožitku či situaci jsou zkoumány. Kvantitativní metoda využívá se dotazníků a škál. Dále bude zmíněn přehled těchto metod a jejich využití. (Křivohlavý, 2006; Halama, 2007).

Test životních cílů - PIL vytvořili Crumbaugh a Maholick. Dotazník byl zaměřen na smysl života, obav ze smrti, odpovědnost a svobodu. V první psychometrické části se zjišťují životní cíle pomocí zatrnutí na stupnici 1-7. Druhá část obsahuje 13 nedokončených vět. Třetí část vyžaduje volné psaní osobních plánů, snad a cílů. V běžné praxi se využívá hlavně první části dotazníku. Tento dotazník patří mezi velmi oblíbené nástroje zkoumání smysluplnosti života a patří mezi ty nejstarší (Křivohlavý, 2006; Halama, 2007).

Franklova žačka Lukasová vytvořila Logo-test, který zkoumá „vůli ke smyslu“. Logo test našel využití hlavně v klinické praxi a je jedním z nejrozšířenějších diagnostickým nástrojem. Test má tři části. V první části osoba zaznačí do škály stupeň intenzity vnímání kategorie smyslu života. Druhá část otázek se týká existenciální frustrace a nedostatku uspokojení po smyslu života. Třetí část obsahuje příběhy, ke kterým se zkoumaná osoba vyjádří a popíše i svůj životní příběh. Tato Metoděje na pomezí mezi kvalitou a kvantitou (Křivohlavý, 2006; Halama, 2007).

Dotazník Halamy s názvem „Škála životní smysluplnosti“ vznikl na popud problémového překladu cizojazyčných škál ke zjištění smysluplnosti. Tento dotazník obsahuje 18 výroků, ke kterým daná osoba vyjádří svůj postoj skrze škálu 1-7 (vůbec nesouhlasím- zcela souhlasím). Vyšší výsledná hodnota tohoto dotazníku značí větší naplnění smyslem. (Křivohlavý, 2006; Halama, 2007).

Test neodynamiky - TND od Popielskeho je multidimenzionální se zaměřením na noetický rozměr. Dotazník obsahuje čtyři skupiny, které se větví do 36 dimenzí, které pokračují v celkový součet 100 položek (Křivohlavý, 2006; Halama, 2007).

Prager se zabýval jak kvalitativními metodami, tak se zapojil i do metod kvantitativních a vytvořil dotazník „Profil zdrojů smysluplnosti života“. Během výzkumu bylo zjištěno 8 hlavních zdrojů smysluplnosti života. Patří sem rodinná sounáležitost, být respektován, patřit do určité skupiny, žít dle svých hodnot, mít pocit naplnění, pociťovat osobní úspěchy, tělesné i duševní zdraví a následování kulturních a jiných cílů (Křivohlavý, 2006).

Vybranou kvalitativní metodou pro výzkum této diplomové práce je „Existenciální škála ESK“. Vychází z existenciálně analytického pojetí logoterapie. Zakladatelem logoterapie je Frankl a jeho žák Alfred Längle. Nacházet smysl lze postupně po jednotlivých krocích a v závěru tento výsledek operacionalizovat. Existenciální škála je nástroj, skrze který si odpovíme na otázku: Jak dobře se zkoumanému člověku či klientovi podařilo smysluplně utvářet existenci? Soubor obsahuje 46 otázek a je na výběr škála se šesti možnostmi. První krok je založen na rozpoznání a vnímání existenciální danosti. Druhý krok je zjištění, jak člověk vnímá možnosti daných situací. Třetí krok je zaměřen na volbu činu člověka vstupujícího do jisté situace a jeho přípravou k činu. A posledním, tedy čtvrtým krokem je samotné vykonání promyšleného činu. Každý krok vyžaduje jistý výkon. V prvním a druhém kroku se projeví: P - personalita (sebeodstup a sebezpřesah). Ve třetím a čtvrtém kroku se projeví: E - existencialita (svoboda a odpovědnost). Personalita je otevřenost ke světu a vnímání sebe sama. Existencialita je schopnost být odpovědný za dění a umění se rozhodovat (Křivohlavý, 2006; Halama, 2007).

1.5 Současné pojetí konceptu smyslu života

Současné pojetí smyslu rozděluje tento pojem na dvě části: smysl implicitní a existenciální. Implicitní smysl je nevyslovený, předpokládaný a je brán jako samozřejmost jeho porozumění. Existenciální smysl je smyslem naší existence, bytí a jednání. Musíme chápat dění okolo, být motivováni a díky tomu vidět smysl ve všem, co vykonáme a prožijeme (Křivohlavý, 2006).

Zkušenost lidí s otázkou smyslu života je pokládána jako základ pohody a motivace. Ke smysluplnosti života se váže mnoho pozitivních a prospěšných věcí jako například vyšší kvalita života v pokročilém věku, lepší zdravotní stav, snížení úmrtnosti a snížení rizika výskytu Alzheimerovi nemoci. Nalezení životnímu smyslu je spojeno

s nižším výskytem psychických poruch a snížení sebevražedných tendencí v rámci deprese. Přesto všechno smysl života stále zůstane pro mnohé z nás zahalen tajemstvím. Touhu po jeho odhalení značí lidé toulající se po knihkupectví a přeplněné police s literaturou na toto téma. Psychologové zjistili dvě protichůdná stanoviska ke smyslu života. Mnoho lidí bere smysl života jako samozřejmost a druhá část bere smysl života jako vzácnou zkušenost. Dospěli však k závěru, že smysl života je zdánlivé tajemství a pro člověka je relativně samozřejmý (Steger, 2006; Heintzelman, 2014).

Smysluplný život je ten, který je veden cílevědomě. Tíhnutí k těmto cílům, jejich ochraňování a usilování o ně souvisí s ochranou našeho života a duševního zdraví ve spojitosti s odolností vůči duševním nemocem Význam⁵ života je spojení, chápání a interpretace pomáhající pochopit a vysvětlit naše zkušenosti a zformulovat žádoucí plány do budoucna. Poskytuje pocit, že naše záležitosti nám dávají smysl a že jsou více než jen prožitý časový úsek. Ideální variantou je více zdrojů smyslu života nebo mít nějaký smysl a pátrat po dalších, které by člověka mohly naplňovat a tím ho dělat úspěšným a šťastným. Smysl může kolísat v průběhu času a je možné přecházet z osobního či nižšího smyslu k tomu hlubšímu a kosmickému. Přítomnost smyslu dle studií lze posuzovat odděleně od samotného hledání. Riziková je ztráta významu lidské existence, jinak řečeno dle Frankla existenciální vakuum, nebo dle Yaloma nesmyslnost. Typickým příkladem dobrého žití a bytí je eudaimonia, která je popisována jako něco rozsahově většího, než klasické obyčejné štěstí. Zabývá se osobnostním růstem a maximalizací potenciálu člověka. Je to významnější než jen šťastný a smysluplný život (Steger, 2006; Eriilmaz, 2014; Heintzelman, 2014).

Sociální vztahy jsou důležitým aspektem smyslu života. Lidé opuštění, osamělí, vyloučení mají horší výsledky ve výzkumech zkoumání smyslu. Pozitivní nálada má na náš život a jeho smysl pozitivní vliv. Určuje to, jak je člověk šťastný, veselý a jak prožívá okolnosti svého života a vede k vyššímu smyslu života. Smysl můžeme považovat za výsledek prožívané pohody. Je to rovnice působící na obě strany, pozitivní nálada vede k vyššímu smyslu života a vyšší smysl života vede k pozitivní náladě. Výzkumy v posledních letech prokázaly souvislosti smyslu života a životního prostředí. V jedné ze studií se účastníci měli podívat na soubory obrázků stromů sestavenou dle ročních období nebo v náhodném pořadí. Ti, kteří vybrali stromy dle ročních období, následně

⁵ Význam je jedna z proměnných, díky které předpokládáme, že je u vytvoření podmínek vznikajícího štěstí (Steger, 2006).

prokázali vyšší hodnoty smyslu života. To potvrdilo hypotézu, že střety s pravidelností mohou ovlivnit náš smysl života. S pravidelností se setkáváme během celého lidského bytí. Střídání ročního období, východu a západu slunce, pravidelné schůzky s lidmi, ranní cigareta a káva a jiné rituály (Heintzelman, 2014).

Národní průzkumy v USA zabývající se smyslem života se dopracovaly k jasnému závěru. Respondenti v 95% označili svůj život jako smysluplný. Zkušenost se smyslem života je u respondentů poměrně vysoká. V roce 2007 bylo zapojeno do průzkumu životní smysluplnosti 132 zemí (např. Kuba, Kosovo, Srí Lanka, Spojené státy, Slovinsko, Francie atd.). Lidem byla položena otázka, zda vnímají svůj život jako důležitý úkol a zda má smysl. Kladně reagovalo 91% respondentů. Studie z roku 2008 od House o přítomnosti významu života předložila následující otázky týkající se smyslu života. Respondenti byli dotazováni na jejich životní smysl, a jaký je dle nich smysl spokojeného života. Dotázaní odpovídali zaškrtnutím na stupnici 1-5, kdy 1 znamenalo vůbec ne a 5 zcela ano. Odpověď za všechny tři otázky v průzkumu dopadla mírně nadprůměrně a to hodnotou 3,80. Na základě těchto průzkumů se dá říct, že pro většinu lidí život smysl má. Vliv nežádoucích proměnných těchto průzkumů se bohužel nedá eliminovat. Nikdy nevíme, kolik respondentů trpí psychickou nemocí, závislostí na návykových látkách a nemůžeme ani odhadovat, kolik z nich je ovlivněno momentální životní situací, v které se nacházejí. Je nutné mít na paměti i to, že pocit, že máme smysl života, je pouze subjektivní stav (Heintzelman, 2014).

Jak již bylo výše popsáno kromě hlubokého smyslu života nalezeného v náboženství, sem řadíme i běžné světské činnosti a zábavu. Není zapotřebí ze smyslu dělat něco nedosažitelného. Musíme si odpovědět na otázku, zda to, co děláme, má smysl. I spojení s jinými lidmi nám dodává pocity štěstí a můžeme tak pociťovat život jako smysluplný. Možnost poznat a porozumět smyslu života snižuje riziko výskytu sebevražedných tendencí, jelikož pokud máme cíl žít, nepřipravíme se o něj (Kleiman, 2013; Heintzelman, 2014).

Psychologové Maslow a Frankl se neustále zmiňovali o potřebě člověka nalézt smysl života. Frankl tvrdil, že neexistuje nic na světě, co by tak efektivně pomáhalo přežít i ty nejhorší podmínky jako vědomí, že život má význam. Proto nesmíme smysl života zlehčovat, ale brát jako důležitý aspekt přežití a přizpůsobení se světu (Heintzelman, 2014).

2. Cannabis

Rostlina nazývaná jako Cannabis je pro mnohé zahalena tajemstvím, svůdností, lákavostí, ale je to také rostlina, která může v některých lidech evokovat pocit, že patří spíše do kriminálního světa. Původ slova cannabis pochází z latinského „canna“ neboli „rákos“ či „třtina“. „Marihuana“ nebo také „marijuana, marihuana“ byl název pro květenství, usušenou hmotu, která se využívala ke kouření. Slangové označení „tráva“ se hojně využívá i mezi odborníky. Za zmínku stojí další názvy: „konopí, marijánka, kotlík, ganja, bhang, značka, dagga, bylina, čaras, anča, bahno, gras, haš, kif, kostička, mejdlíčko, plastik, roští, skunk, šit, zelenina, zeli, kytky, špek, buřt, joint, brko“. Avšak terminologie cannabisu je neadekvátní a může být pro někoho lehce matoucí (Robinson, 1996; Conrad, 2001; Ganeri, 2001; Göhlert, 2001; Dupal, 2010; Herer, 1994).

Názvosloví účinků cannabisu je slangové a vytvořili jej uživatelé. Zde je uvedeno pár příkladů popisu stavů navozených cannabisem. „Uletět“ znamená dosáhnout žádaného stavu. „Zkamenět“ je silnější stav omámení. „Ztratit“ se znamená nadměrné užití látky, není to žádoucí příjemný stav a člověk je unavený, je mu nevolno a ani nemůže tento nepříjemný stav zaspát. Kvalitnějším měřítkem pro specifikaci účinku je kvalita, kvantita a forma pryskyřice, která určuje míru a formu neurologického účinku. Občasné užití cannabisu je plné vzrušení a silných zážitků, pravidelné dávky jsou spíše úlevné především ve vztahu k bolesti a strasti (Conrad, 2001; Dupal, 2010).

V dějinách hrál cannabis velmi důležitou úlohu. Byl nejpevnější, nejtrvalejší a nejodolnější přírodní vlákno světa. Jeho listy a květy se používaly k léčbě a zbytek rostliny bylo možno zpracovávat dále v průmyslu. Cannabis neboli konopí je pěstované ze semen a patří mezi jednoleté dvoudomé rostliny. Lze jej pěstovat ve všech půdách a téměř všech klimatických podmínkách. Dorůstá až do výšky tří metrů, přičemž záleží na odrůdě. Rostliny rozdělujeme na samčí a samičí. Samičí rostliny jsou silnější a mohutnější a tvoří květenství zvané „heads, cones nebo colas“ (Dupal, 2010; Herer, 1994).

2.1 První historické zmínky o cannabisu a jeho využití

Zrození rostliny jménem cannabis bylo v Asii, kdy byl cannabis pěstován pro své vlákno, které se využívalo v řemeslnictví. Byly zde nalezeny tisíce pohřebních předmětů

vyrobených z cannabisu. Mnoho drahocenných předmětů bylo obaleno v konopných tkaninách. První historická písemná zmínka o cannabisu je v knihách psaných asi 2800 l. př. n. l. od císaře Šen Nunga. Druhá nejstarší písemnost je v hinduistické Atharva védě, kde je připisována „bhangu“ moc zbavit člověka úzkosti (Robinson, 1996; Weinberg, 2011).

Přednosti konopné pevnosti znali kmeny v Africe, které jej využívali na výrobu lan. V pyramidách nalezneme popisky cannabisu ve spojení s výrobou provazů. V hrobce faraona Achnatona byly kusy konopného materiálu a na mumii Ramsese III. byl nalezen pyl z konopí, který se užíval pro hojení zánětu oka. Na papyrusech je popsáno užívání cannabisu jako léku na zklidnění pochvy, jako klyzma⁶ nebo obklad na poranění nehtu (Robinson, 1996).

Mnohem později se konopí objevilo i v Evropě. Skytové⁷ k nám přinesli konopí přes Řecko a Rusko. Nejen lidé, ale i zvířata – konkrétně ptáci přispěli k rozrůstání konopí a přinesli jej do našich krajín. Z konopí se vyráběla například prostěradla zvaná Moschion (2000 př. n. l.) (Robinson, 1996).

2.1.1 Konopí a průmysl

Dnešní svět si čím dál více uvědomuje nutnost ekologického myšlení, chování a šetření naší planety. I nejznámější módní návrháři jako Ralph Lauren a Calvin Klein podlehli vlivu konopí a zahrnuli toto přírodní bohatství do své tvorby. Látka byla směsí bavlny a konopí. Čistá 100% konopná látka se prosazuje nejvíce v designérských dílnách se svým přirozeným bělavým zbarvením. Velkou výhodou konopných tkanin je jejich nepropustnost vůči UV záření, odolnost vůči hnilobě a dobrá savost. Konopná vlákna dosahují délky až 4,5 metru oproti bavlněným, které mají pouze 2 centimetry, což konopným vláknům propůjčuje velkou tažnost a trvanlivost ve srovnání s bavlnou (Robinson, 1996; Kubánek, 2009).

⁶ Klyzma či klystýr je nálev tekutého charakteru, který je vpraven do konečníku a tlustého střeva (Vokurka, 2009).

⁷ „Skytové“ bylo pojmenování pro kmeny, které se nacházely na území dnešního Iráku (Encyklopedie historie světa, 1999).

Z konopí je možné postavit celý dům, vybavit jej nábytkem nebo jej využít na výrobu karosérie auta. Beton z konopí oproti klasickému je až 7x lehčí a daleko pružnější. Díky délce vláken jsou všechny výrobky nadmíru pevné. Kupříkladu Henry Ford roku 1941 předvedl karoserii auta vyrobenou ze 70 % konopí, pšeničné slámy a sisalu a se zbylých 30% byla využita pryskyřice jako pojídlo. Náhradou konopí na místo dřeva se ušetří jak, životní prostředí, tak se získá i větší kvalita pro dané výrobky. Konopné lisované desky ve srovnání s dřevěnými jsou více žáruvzdorné, odolné proti plísním a jiným škůdcům (Robinson, 1996; Kubánek, 2009).

2.1.2 Konopí jako zdroj energie

Jakákoliv organická hmota se dá využít a upravit jako palivo. Nevýhodou je pořizovací cena strojů na spalování, pouze sezónní sběr plodin a nutnost velkých prostor pro skladování. Avšak výhody převažují. Konopná biopaliva neznečišťují ovzduší díky nulovému obsahu síry, a samotná fotosyntéza přispívá ke zpracování oxidu uhličitého a tím se znovu a znovu čistí ovzduší. Biopaliva jsou obnovitelný zdroj, není na ně potřeba těžby v dolech a sklizeň těchto plodin tvoří další pracovní příležitosti. Fosilní paliva jednoho dne mohou dojít a jejich těžba je zdraví ohrožující (Robinson, 1996; Kubánek, 2009).

2.1.3 Konopí a jako lék

Jedno z prvních doložených lékařských využití konopí se datuje do roku 2300 př. n. l. Čínský císař Šen Nung doporučoval samičí konopí na léčbu zácpy, dny, malárie, revmatismu či menstruačních bolestí a připisoval elixíru z konopí účinek nesmrtnosti. Čínští bylináři doporučovali ohnivá konopná semínka k posílení „jin“ při zácpě způsobené vyšším věkem člověka, u „nedostatku krve“ a vysokých horečkách. Konopné semínko dodávali jak ústy, tak místně jako léčbu hojení ran a vředů (Robinson, 1996; Conrad, 2001).

V Ájurvédské⁸ medicíně se konopí podávalo ve směsi s jinými bylinkami a rostlinami, či živočišnými látkami nebo ve formě hašíše. Pomocí konopí léčili průjmy, epilepsii, deliria a šílenství, koliky, revmatismus, gastritidu, anorexii, zácpu, fistuli, žaludeční problémy, horečky, bronchitidy, žloutenku, lepru, poruchy sleziny, cukrovku, nachlazení, anémii, menstruační bolesti, tuberkulózu, astma a dnu (Herer, 1994; Robinson, 1996; Conrad, 2001).

Léčebné využití cannabisu je nezměrné a jeho pozitivní účinky jsou doloženy mnoha studiemi. Zelený zákal je způsobem nitroočním tlakem a užití cannabisu snížilo nitrooční tlak o 25% za pouhých třicet minut. Cannabis je možno jak kouřit, tak sníst nebo aplikovat přímo do žilního řečiště. Léčba nádorů chemoterapií s sebou nese nepříjemné vedlejší účinky jako nevolnost a zvracení. Využití kouření cannabisu tyto problémy vyřešilo a pacienty zklidnilo. Kouření cannabisu je trochu překvapivá léčba u astmatiků, kdy zklidňuje kašel a bojuje proti rozšiřování rozedmy plic. Cannaboidní kyseliny tlumí tvorbu některých bakterií, jako jsou stafylokoky a streptokoky a tak je lze využít namísto některých antibiotik ve formě mastí, obkladů a obstříků (Herer, 1994; Robinson, 1996; Conrad, 2001).

Jedním ze známých účinků je možnost využití jako analgetikum jak u lidí, tak u zvířat. Ve spojení s morfiem⁹ v nižší dávce způsobuje zvýšení účinku morfia o 500%. Cannabis se dá využít při léčbě závislostí, kdy závislost na morfiu je nahrazována užíváním cannabisu a snadnějším přechodu k uzdravení bez abstinčních příznaků. Jak zde již bylo zmíněno, cannabis je užíván jako analgetikum, takže je využíván například na léčbu migrenózních stavů. Jeho užití před tušenou bolestí (neboli aurou) nebo hned na začátku pomohlo trpícím tuto bolest snášet bez větších obtíží a utlumovalo ji. Ani porodnictví a gynekologii se této léčbě nevyhnulo. Ženy v Africe užívaly konopí při porodu, k utlumení bolesti, při těhotenských nevolnostech, poruchách menstruace a ke zvýšení tvorbě mléka při kojení, při onemocnění močového ústrojí a menorragii¹⁰.

⁸ Ájurvéda neboli věda života pochází z Indie. Její stěžejní myšlenkou je prevence a podpora zdraví vyváženou stravou a pozitivním myšlením. Podporuje vyrovnanost těla, mysli a ducha (Čermák, 2015).

⁹ Látka v medicíně využívaná jako velmi silné analgetikum, tedy lék od bolesti. Možno zneužít jako drogu (Vokurka, 2008).

¹⁰ Menoragie (menorrhagia) je měsíční krvácení, které trvá delší dobu, než je obvyklé (Vokurka, 2008).

Je doloženo, že i královna Viktorie užívala cannabis k úlevě od menstruačních bolestí a PMS¹¹ (Herer, 1994; Robinson, 1996; Conrad, 2001).

2.2 Zařazení cannabisu mezi drogy

Drogy jsou ilegální, nezákonné a státem nepodporované, omamné nebo psychotropní látky, jejich explicitní seznam je v českých podmínkách definován zákonem č. 167/1998 Sbírky o návykových látkách (Zábranský, 2003, s. 14).

Hipokratés a Galénos popisovali drogu jako látku, která místo toho, aby byla přemožena tělem, je schopná tělo přemoci a způsobit velké organické a duševní změny. Definice drog se mohou lišit. Většina autorů uvádí, že droga by měla mít psychotropní účinek, který má vliv na prožívání okolní reality a může mít za následek závislost. Pojem závislost se bere významově jako kladná (závislost na různém druhu sportu) nebo jako záporná – nutkavě chorobné jednání. Nebezpečí cannabisu spočívá v jeho řazení mezi průchozí drogy, tedy možnou přestupní stanicí k těžším (záporným) drogám. Lidé však opomíjejí mnohem nebezpečnější a běžnější návykové látky a to tabák a alkohol (Nešpor, 2000; Escohotado, 2003; Zábranský, 2003).

Drogy dělíme na zákonné a nezákonné. Cannabis lze zařadit jak mezi drogy nezákonné, tak zákonné. Zákonným držením drog se rozumí uchovávání sušeného konopí do 10g a hašiše do 5g na osobu. Nezákonné držení drog, tedy marihuany a hašiše je myšleno jakékoliv větší množství, než bylo uvedeno. Zákonná droga je např. alkohol, který je volně dostupný a patří mezi nejrozšířenější návykovou látku. Porovnání cannabisu a alkoholu bude rozepsáno v kapitole níže (Zábranský, 2003; Fisher, 2009).

Podle vzniku cannabis řadíme mezi přírodní drogy. Další konopné přírodní produkty jsou hašiš, hašišový olej a máslo. Podle působení a chemického složení cannabis patří mezi halucinogeny společně s LSD, tanečními drogami a těkavými látkami. Cannabis je v České republice třetí nejrozšířenější drogou. Prvenství má alkohol a po něm tabák. (Zábranský, 2003).

¹¹ PMS neboli premenstruační syndrom je souhrn příznaků, které se projeví během druhé poloviny menstruačního cyklu. Ženy tyto projevy pociťují jako obtěžující. Patří sem podrážděnost, bolest hlavy, únava, nezvykle velký hlad či žízeň (Vokurka, 2008).

Cannabis můžeme brát jako lék nebo jej zneužívat. Podobně je to i s léky, které lidé neberou v rámci své léčby, ale zneužívají jejich potenciálu. Cannabis je považován za halucinogenní akceptovatelnou drogu. Přívrženci cannabisu bojují za to, aby byl zařazen mezi mírně halucinogenní, neboť kupříkladu LSD má tyto účinky až 160krát větší. Oproti tomu i obyčejný muškátový oříšek může ve větší míře požití způsobit psychedelický zážitek jako cannabis. Požití cannabisu je snadno kontrolovatelné tělesnými funkcemi jako je zvýšení tepové frekvence a zrudnutí. U LSD tyto projevy bohužel nelze pozorovat. Končící účinky cannabisu se projeví zklidněním a spánkem, u LSD není možné se zklidnit. (Conrad, 2001; Dupal, 2010).

2.2.1 Alkohol versus cannabis

V této podkapitole budou porovnány dvě nejčastěji užívané sociální drogy. Alkohol byl vybrán záměrně kvůli jeho popularitě a všeobecné dostupnosti a propagaci. Alkohol je spolu s cannabisem řazen na pomezí drog akceptovatelných a neakceptovatelných. Účinky cannabisu a etylalkoholu jsou téměř totožné, avšak THC je mnohem bezpečnější. Při požití obou látek cítíme vzrušení přestupující do fáze klidu. Ve velké míře užití alkohol funguje anesteticky, oslabuje nervový systém a nevyvolá změny smyslové vnímání. Cannabis ovlivňuje smyslové vnímání zостřením, ale vliv na mozkové vlny jsou mizivý. Cannabis i alkohol způsobují euforii, příjemné snění, ospalost a z negativních stavů i úzkost a bezmocnost. Závisí na aktuálním stavu člověka a jeho náladě a zkušenostech s drogou. Opojení je popisováno jako jeden intenzivní sen, zостření barev, intenzivní vnímavost pro detail a prudká chápavost. Cannabis způsobuje přeceňování sebe sama a velkou až chorobnou potřebu jídla a pití, alkohol naopak hluboké podceňování a chuť k jídlu snižuje. Nejhorší možný způsob užívání je kombinace těchto dvou látek. Zde se projevilo silné snížení výkonu, který by jedna či druhá droga samostatně nezpůsobila. Alkohol má toxické účinky na játra, mozek a dýchací cesty. Dostupnost alkoholu nahrává k jeho užívání, možná i zneužívání. Česká republika má velmi intenzivní tradici v konzumaci alkoholu. Každá reklamní pauza mezi pořady obsahuje reklamu na alkoholický nápoj. Je zde velká tradice výroby piva. Tohle všechno staví alkohol v očích veřejností do pozice neškodné záležitosti. Proč pijí alkohol? Protože pijí všichni. Pokud rodiče naleznou u dospívajícího drogu, zděsí se. Pokud dítě požádá o ochutnávku piva, někteří rodiče se pousmějí a nabídnou dítěti na ochutnání (Conrad, 2001; Dupal, 2010; Lorenzová, 2011).

2.3 Užívání cannabisu a jeho vliv na člověka

Kouření cannabisu je jedním z dávných rituálů, který se uskutečňuje jak ve vyspělých, tak primitivních společnostech. Cannabis lze kouřit v podobě „ubaleného jointu“, tedy smícháním s tabákem a balením jako běžnou cigaretu do příslušného papírku. Další způsob kouření je vložení pryskyřice cannabisu mezi plátky železa, které po zahřátí vypouští výpary určené k vdechování. V některých zemích se hojně využívá vodní dýmky. Typická vůně zapálené marihuany je nezaměnitelná s jakýmkoliv jiným pachem. Kouření několikrát denně vede zanedbatelnému stažení dýchacích cest. Dlouhodobé intenzivní kouření může mít za následek některé z onemocnění dýchacího systému, zvýšenou tvorbu sputa neboli hlenu a snížení produkce slin, pocit sucha v ústech a hyperémii spojivek. Další nepříznivé účinky mohou být třes rukou, poruchy rovnováhy, závratě, nevolnost, bolest hlavy, rozšíření zornic nebo naopak u dlouhodobých uživatelů chronická chuť k jídlu. Není žádný přímý důkaz o způsobování karcinogenních¹² onemocnění vlivem kouření cannabisu. Je zde však možnost urychlení zhoubných poruch, které se už v člověku vyskytují. Pro kouření cannabisu je vhodnější dýmka, která zmírní dráždivost vdechovaného kouře (Robinson, 1996; Bečková, 1999; Ganeri, 2001; Gottlieb, 2012).

Další možností jak užívat cannabis je přijímat jej v potravě, což je časově náročnější. Pro nekuřáka, kterého by kouření dráždilo, je požívání cannabisu schůdnější variantou. Je zde však možné riziko nadměrného užití, což může vést podlitým očím a apatičností. Rychlejší nástup účinku je při užití kouřením, cca do 5 minut a doba trvání je maximálně přes dvě hodiny. Nástup účinku cannabisu po jídle je 30-90 minut a trvá až několik hodin. Při kouření cannabisu není možné se předávkovat (Robinson, 1996; Bečková, 1999; Ganeri, 2001; Gottlieb, 2012).

Nejvýraznějším účinkem po užití cannabisu je zvýšení pulzu až na 90 úderů za minutu. Tento účinek vymizí do hodiny a u zdravého člověka nemá žádný negativní následek. Užívání cannabisu zabraňuje pocení a nepatrně snižuje tělesnou teplotu. Kouření je netoxické a pouze vykouřením 800 cigaret s cannabisem za den může mít za následek smrt. Užívání cannabisu sebou nese i negativní účinek a to jeho vliv na mužské reprodukční orgány. Potlačuje produkci spermatu, ale tento negativní aspekt je reverzibilní do několika týdnů a nemá vliv na budoucí plodnost uživatele. Vliv na ženský reprodukční

¹² Předpona karcino - určuje vztah směřující k rakovině (Vokurka, 2008).

system nebyl dokázán. Užívání cannabisu má vliv na sny a spánek. Tetrahydrocannabinol (THC) potlačuje REM fázi, což znamená, že uživatel nemá sny. Pokud uživatel chce navrátit REM fázi spánku, musí užívání pár dnů přerušit či snění podpořit Pelyňkem černobýlem, který by měl vrátit REM fázi i bez přerušování užívání. Cannabis může mít negativní vliv na pozdější psychické zdraví člověka. Je to jeden z faktorů přispívajících pro vznik psychóz, respiračních a kardiovaskulárních onemocnění a zvýšení nehod motorových vozidel. U matek užívajících cannabis během těhotenství se u dětí projeví poruchy chování (Robinson, 1996; King, 2001-2007; Stockman, 2007; Hall, 2009).

Motivace k užívání cannabisu je různorodá. Uživatelé hledají pomocí cannabisu posílení pozitivních pocitů, rozšíření vědomí, lepší zvládání negativních prožitků, sociální motivy a konformitu. Uživatel se více baví, zapadá mezi vrstevníky, inspiruje se, zapomíná na problémy, nepocituje deprese, má zvýšené sebevědomí, zlepšují se komunikační schopnosti a odlišný pohled na věci kolem sebe. Užívání téměř všem uživatelům dle jejich výpovědi změnilo pohled na svět. Vliv cannabisu na vnímání a prožívání je rozsáhlý. Může způsobovat změny nálad, potlačuje agresivní chování a způsobuje změny v interpersonálním chování, tedy přináší pocit štěstí, spokojenost, společenskost a mírumilovnost. Vizuální vjemy má uživatel zesíleny, intenzivněji vnímá struktury, vzory, barvy a jejich kontrast, hudbu, jeho čich, hmat a chuť je daleko intenzivnější a působí jako afrodisiakum. Velikost předmětů je vnímána zkresleně a čas zpomaleně. Všechno kladné má většinou zápornou stránku. Uživatelé zřídka pocítují panické a paranoidní reakce, halucinace¹³ či pseudohalucinace¹⁴. Tyto nepříjemné pocity jsou spojeny s pobytem v nepříliš příznivém prostředí, kdy uživatel pocítuje jistý psychický nekomfort. Snaha učít se po užití cannabisu je vhodná pro předměty, u kterých je zapotřebí empatie a konceptuální vnímavost. U předmětů, kdy je potřeba koncentrace, je užití cannabisu nevhodné, protože krátkodobá paměť je lehce poškozena (Robinson, 1996; Bečková, 1999; Lorenzová, 2011).

Cannabis není označován jako návyková droga. Nezpůsobuje fyzickou závislost, ale jen závislost psychickou a to ne po droze samotné, ale spíše po navozeném stavu pohody, klidu a míru. Po vysazení se neobjevují abstinenní příznaky, v mírné míře ztráta

¹³ Halucinace jsou falešný vjem něčeho, co není reálné. Člověk, který je právě prožívá, je považuje za skutečnost. Nejčastější typ halucinací jsou sluchové, existují však také zrakové, chuťové či sluchové (Vokurka, 2008).

¹⁴ Pseudohalucinace aneb nepravé halucinace. Jsou to falešné vjemy, u kterých si jedinec uvědomuje, že nejsou ve shodě s realitou (Zvolský, 2001).

chuti k jídlu, pocení, nervozita, stres, zmatek a mírná nauzea (Robinson, 1996; Bečková, 1999; Fisher, 2009).

Psychologické studie zaměřené na vliv užívání cannabisu u adolescentů ukázaly, že příležitostní uživatelé se snadněji přizpůsobují životním změnám. Intenzivní uživatelé cannabisu měli zjevné poruchy osobnosti, špatně se přizpůsobovali životním změnám a trpěli emocionálními nedostatky. Ti, kteří nikdy nepřišli do styku s cannabisem byli neklidní a byly zde zjevné nedostatky společenského taktu. V další srovnávací studii mezi uživateli a neuživateli cannabisu dosáhli ne uživatelé lepších výsledků stupně společenskosti, což ale bylo způsobeno oddaností vůči autoritám a přehnanou kontrolovaností sebe sama. Jiná studie dokázala, že užívání cannabisu způsobuje usilovnější a rychlejší práci dělníků, kteří lépe snášejí namáhavou práci (Robinson, 1996).

V celkovém zhodnocení cannabis vyvolává v zanedbatelné míře psychomotorické účinky. Zařazuje se mezi sedativa, kvůli svým účinkům a tak jej zařazujeme mezi léčivé rostliny (Conrad, 2001).

Studie v Turecku z let 2011-2012 při zjišťování druhů závislosti potvrdila, že 3,6% populace dospívajících je uživatelů marihuany, 8,6% je závislých na těkavých látkách a 1,5% jsou uživatelé heroinu. Další studie následně v roce 2013 zjistila, že 1,3% jsou uživatelé marihuany. Těžko odhadovat, jak jsou tato čísla zkreslená a kolik lidí se k užívání přihlásilo. Mezinárodní vědecké studie dospěly k závěru, že muži v závislostech na různé látky převyšují ženy. Mezi rizikové faktory spadá rodina, škola, vrstevníci a širší okolí. Z pozitivního hlediska ale existují i ochranné faktory především z hlediska osobnosti a její struktury (inteligence, sebevědomí, optimismus atd.) (Eryilmaz, 2014).

Studie, která proběhla v Turecku, měla za úkol zmapovat a porovnat stanovení životních cílů u skupiny uživatelů drog se skupinou ne uživatelů. Tato studie zahrnuje mladé lidi s věkovým průměrem 21, 27 let. Většina uživatelů návykových látek uvedla, že nenalezla smysl života či neví, co si pod tím mají představit. Pokud uživatel uvedl nějaký cíl, tak směřoval k práci a úspěchu, ale většina dotázaných si s touto otázkou nedokázala poradit. Jeden uživatel návykových látek uvedl, že jeho životním cílem je zbavit se závislosti. Neuživatelé návykových látek s otázkou smyslu a životních cílů poradili lépe. Uvedli, že smyslem života a jejich životním cílem je dobře vycházet s ostatními, být s těmi, které milujeme nebo žít s Bohem a uctívat jej (Eryilmaz, 2014).

2.4 Vybraná náboženství a hnutí a jejich vazba ke cannabis

Ve 27. století před n. l. se v Číně cannabis pěstoval pod názvem „Ma“ pro své léčebné účinky. První písemné důkazy užívání se datují do roku 2300 př. n. l., kdy císař Šen Nung pomocí cannabisu léčil. Existují zde domněnky, že první užívání bylo ve spojení s náboženskými obřady a rituály. Další zmínky pochází z 5. stol. př. n. l., kdy nekromanti¹⁵ užívali cannabis pro posunutí v čase a předpovídání budoucnosti. Z roku 1400 př. n. l. se dochovala další zmínka, v níž „bhank“ je prostředkem ke spojení se s hinduistickým bohem Šivou (Herer, 1994; Robinson, 1996).

V 5. stol. př. n. l. Řekové a Římané holdovali spíše alkoholu než cannabisu, ale i přesto jej hojně využívali při obchodování. Herodotos sepsal pohřební rituál, ve kterém se cannabis inhaloval. Ve stejné době Démokritos popsal, že spojení vína, myrhy a cannabisu vede k deliriu a vizionářským stavům. Zmínky o cannabisu lze nalézt i ve Starém zákoně, kdy v Šalamounově písni a 1. knize Samuelově se hovoří o medovém dřevu, které po vložení do úst rozzáří oči. Autoři si tuto zmínku vyložili po svém a medové dřevo považují za cannabis (Herer, 1994; Robinson, 1996).

Mnoho náboženství začlenilo cannabis do svých obřadů. Hinduismus má nejpočetnější a nejstarší záznamy o přímém užívání cannabisu nazvaným jako božská droga. Jak již bylo dříve uvedeno „bhang“ užíval člověk pro spojení s bohem Šivou. Šiva neboli „Pán bhang“ přijal cannabis jako zdroj potravy pro tělo i ducha. Hinduisté věří, že Šiva jim cannabis donesl pro osvícení a radost. Dodává jim i životní energii a zvyšuje mentální schopnosti (Herer, 1994, Robinson, 1996).

Budhisté užíváním cannabisu zahajovali mnoho obřadů, zkvalitnili tím meditaci a zbystřili vědomí. Jedním z obřadů, ve kterém cannabis dominoval, byl tantrický sex. Sexualita je s cannabisem spjata kvůli čistotě smyslových prožitků a tantrického pojetí jednoty těla. Cannabis je vnímáno jako silné afrodisiakum prohlubující sexuální zkušenost. Účinky na sexuální apetit jsou různorodé, protože cannabis není zcela řazen mezi sedativa, ani mezi stimulanty. Stoupenci tantrického milování jej využívají kvůli opoždění ejakulace muže a přenesení myšlení člověka do nadvědomí. Orgasmus není nutností, důležitý je meditativní účinek dosažený tantrickým sexem. Pouhá předehra trvá 90 minut, kdy

¹⁵ Nekromanti pomocí magického věštění byli schopni nahlédnout do budoucnosti či vyvolat duši zemřelého. K těmto obřadům jim dopomáhal cannabis (Herer, 1994).

za pomoci misky s „bhang“ zpívají oslavnou píseň bohyni Kali, které je sex zasvěcený. Cannabis však nemusíme řadit pouze k okoření sexuálního života, ale i jako nezbytnou stravu. Podle starých zachovalých spisů Sidharta nejedl a neužíval šest let předtím, než se z něho stal Budha, nic jiného než cannabis. Dle legendy denně pozřel pouhé jedno semínko konopí (Herer, 1994, Robinson, 1996).

Šintoismus využíval cannabis ke ztvrzení manželství. Cannabis měl pomoci dvojici ke šťastnému životu plného smíchu a veselí. Zřejmě se usmívali i během obřadu. Rodina ženicha posílala dárky rodině nevěsty v podobě předmětů vyrobených z konopí, což byl důkaz toho, že je nevěsta pro jejich syna schválená (Herer, 1994; Robinson, 1996).

Hnutí rastafariánů přesahuje míru náboženství, zasahuje jak do filozofie, sociologie, kultury a politiky. Středobodem tohoto hnutí je kouření „ganji“ neboli cannabisu. Stoupenci hnutí tvrdí, že je to bylina moudrosti a lék všeho lidu. Užití jim má očistit tělo, přivést je k meditaci, pomáhá jim rozjímat, rozvíjet moudrost a harmonii společně s ostatními stoupenci. Toto hnutí má prapůvod na Jamaice, kam jejich předky převezení jako otroky. Ti našli tuto rostlinu jako pozůstatek plánu pěstování cannabisu pro technické účely (Robinson, 1996).

Jak je z této části práce patrné, cannabis provází lidstvo od pradávna, prochází všemi sférami jeho existence a je nápomocen vždy, když jej člověk umí v akceptovatelných mezích a s příslušnými znalostmi využít. Má příznivce i odpůrce, jedni jej milují a druzí proklínají. Tuto část práce uzavírá citát známého zpěváka, kytaristy a leadera hnutí Rastafariánů Boba Marleyho: *„Když kouříš bylinu, odhalí ti tebe samého. Všechno zlo, které bylina odkryje- je tvoje svědomí a dá ti čestný obrázek tebe samotného* (Bob Marley, 2007).“

II VÝZKUMNÁ ČÁST

3 Výzkumné cíle a hypotézy

Teoretická část diplomové práce pojednávala o otázce smyslu života. Byl předložen vhled do této problematiky očima mnoha autorů, jako byl Adler, Frankl či Yalom. Popsali jsme historické souvislosti zkoumání smyslu i současné pojetí konceptu smyslu a zařadili jsme metody výzkumů, které nám pomáhají samotný smysl života zkoumat. Další část teorie se věnovala rostlině cannabis, jejího vlivu na člověka, historie využití či zneužití rostliny, propojenost s náboženstvím i s drogovou problematikou.

Výzkumná část diplomové práce se zabývá otázkou smyslu života u uživatelů cannabisu. Téma bylo zvoleno záměrně z důvodu atraktivnosti a aktuálnosti dané problematiky pro dnešní společnost. Sama rostlina je poměrně snadno dostupná a našla si své obdivovatele, uživatele ale také své odpůrce. Přechovávání cannabisu v „malém“ množství, které definuje zákon č. 106/2011 Sb., je považováno jako trestný čin, pokud opomineme lékařské konopí, které je nyní v České republice dostupné na předpis pro nevyléčitelně nemocné či trpící těžkými bolestmi. Smyslem práce bylo zjistit a probádat, zda cannabis má vliv a schopnost způsobit rozdíly v prožívání smyslu života u skupin lidí, kteří jsou propojeni věkem, vzděláním a pohlavím.

Hlavním cílem výzkumné části bylo analyzovat prožívání smyslu života u uživatelů cannabisu.

Z tohoto výše uvedeného cíle vyplývají dílčí cíle:

Dílčí cíl 1: Analýza možných rozdílů v celkových skórech prožívání smysluplnosti mezi uživateli cannabisu a kontrolní skupinou.

Dílčí cíl 2: Analýza možných rozdílů ve dvou hlavních škálách (P, E) mezi uživateli a kontrolní skupinou.

Dílčí cíl 3: Analýza možných rozdílů v rámci dílčích škál (SO, SP, SV, OD) mezi uživateli cannabisu a kontrolní skupinou.

3.1 Hypotézy

V této části práce byl stanoven jeden hlavní cíl, tři dílčí cíle a sedm hypotéz, které nám dopomohou prozkoumat a naplnit hlavní cíl.

Hypotéza H1: Předpokládáme, že celkový skór prožívané smysluplnosti je vyšší u uživatelů cannabisu než u kontrolní skupiny.¹⁶

Hypotéza H2 : Předpokládáme, že skór P (personalita) prožívané smysluplnosti je vyšší u uživatelů cannabisu než u kontrolní skupiny.¹⁷

Hypotéza H3: Předpokládáme, že skór E (existencialita) prožívané smysluplnosti je vyšší u uživatelů cannabisu než u kontrolní skupiny.¹⁸

Hypotéza H4: Předpokládáme, že skór SO (sebeodstup) prožívané smysluplnosti je vyšší u uživatelů cannabisu než u kontrolní skupiny.¹⁹

Hypotéza H5: Předpokládáme, že skór SP (sebepřesah) prožívané smysluplnosti je vyšší u uživatelů cannabisu než u kontrolní skupiny.²⁰

Hypotéza H6: Předpokládáme, že skór SV (svoboda) prožívané smysluplnosti je vyšší u uživatelů cannabisu než u kontrolní skupiny.²¹

Hypotéza H7: Předpokládáme, že skór OD (odpovědnost) prožívané smysluplnosti je vyšší u uživatelů cannabisu než u kontrolní skupiny.²²

¹⁶ Dílčímu cíli 1 náleží hypotéza H1.

¹⁷ Dílčímu cíli 2 náleží hypotéza H2.

¹⁸ Dílčímu cíli 2 náleží hypotéza H3.

¹⁹ Dílčímu cíli 3 náleží hypotéza H4.

²⁰ Dílčímu cíli 3 náleží hypotéza H5.

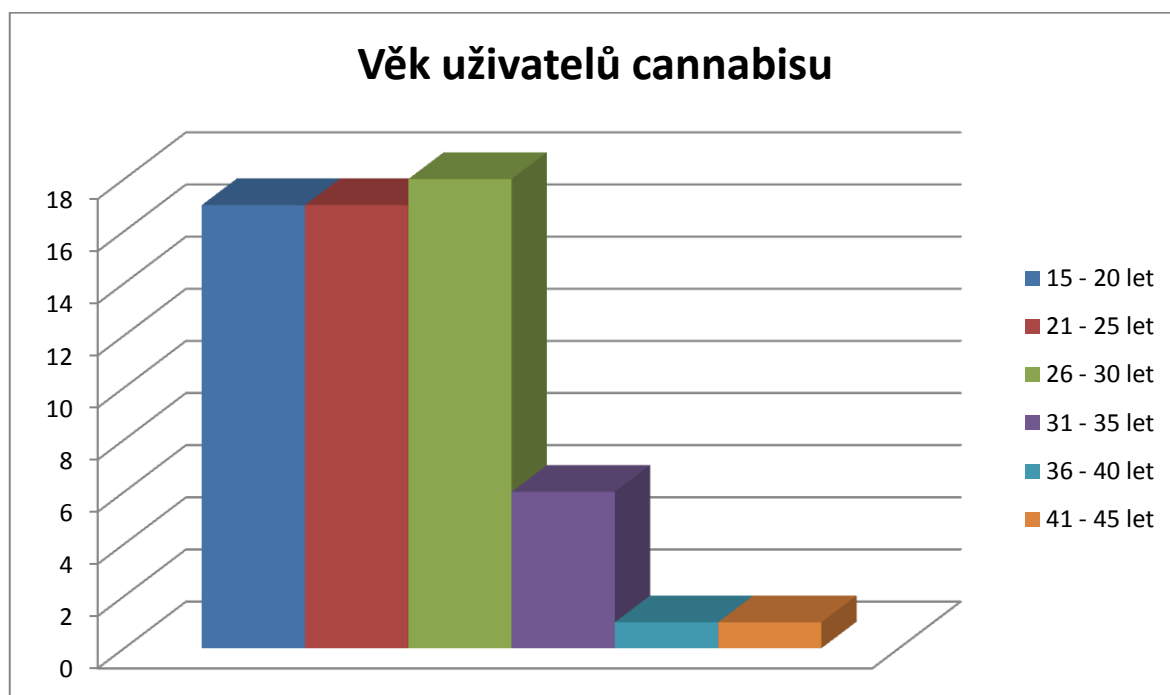
²¹ Dílčímu cíli 3 náleží hypotéza H6.

²² Dílčímu cíli 3 náleží hypotéza H7.

4. Výzkumný soubor

K realizaci výzkumného šetření byla vybrána skupina uživatelů cannabisu. Pro tuto diplomovou práci bylo stanoveno, že pojem „uživatel cannabisu“ je ten člověk, který pravidelně minimálně jedenkrát měsíčně užije konopí v jakékoliv formě. Sběr dat probíhal po celé Jižní Moravě. Z důvodu zachování anonymity dotazníku zde nebudou uvedena jednotlivá města a vesnice. Výběr respondentů byl záměrný. Byli osloveni lidé v okolí, kteří se dobrovolně výzkumu zúčastnili. Všichni respondenti podepsali informovaný souhlas pro vyplnění dotazníku, kde stvrdili svým podpisem, že se účastní výzkumu dobrovolně a souhlasí s využitím dat pro vědecké účely. Respondenti byli mnou motivováni k pravdivému vyplnění dotazníků. Byli řádně seznámeni se všemi body dotazníku a s účelem výzkumu. Výzkum probíhal v období od října 2014 do ledna 2015.

Výzkumná skupina obsahovala 60 uživatelů cannabisu, z toho 50 mužů a 10 žen. Oslovení respondenti byli ve věkovém rozmezí 17- 44 let. Největší podíl respondentů bylo ve věku od 20 - 30 let. Věkové rozmezí znázorňuje graf 1.

Graf. 1 Věkové rozmezí uživatelů cannabisu

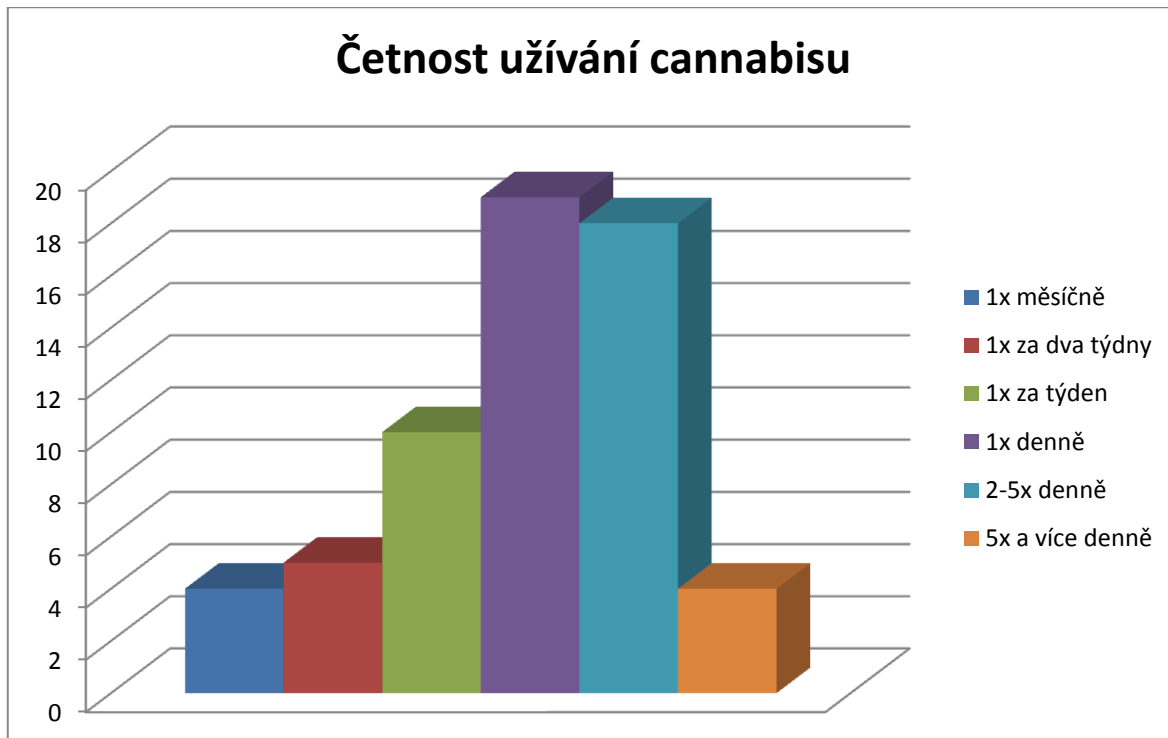
Co se týká dosaženého vzdělání respondentů, nejpočetnější skupina lidí byla se středoškolským vzděláním zakončeným maturitou (20 respondentů), následovalo

vzdělání vysokoškolské (14 respondentů) a středoškolské vzdělání bez maturity (14 respondentů), základní vzdělání (10 respondentů) a nejméně respondentů bylo ze skupiny vyššího odborného vzdělání (2 respondenti). Zastoupení jednotlivých stupňů vzdělání je vyjádřeno v procentech, viz tab. 1.

Tab. 1 Dosažené vzdělání respondentů

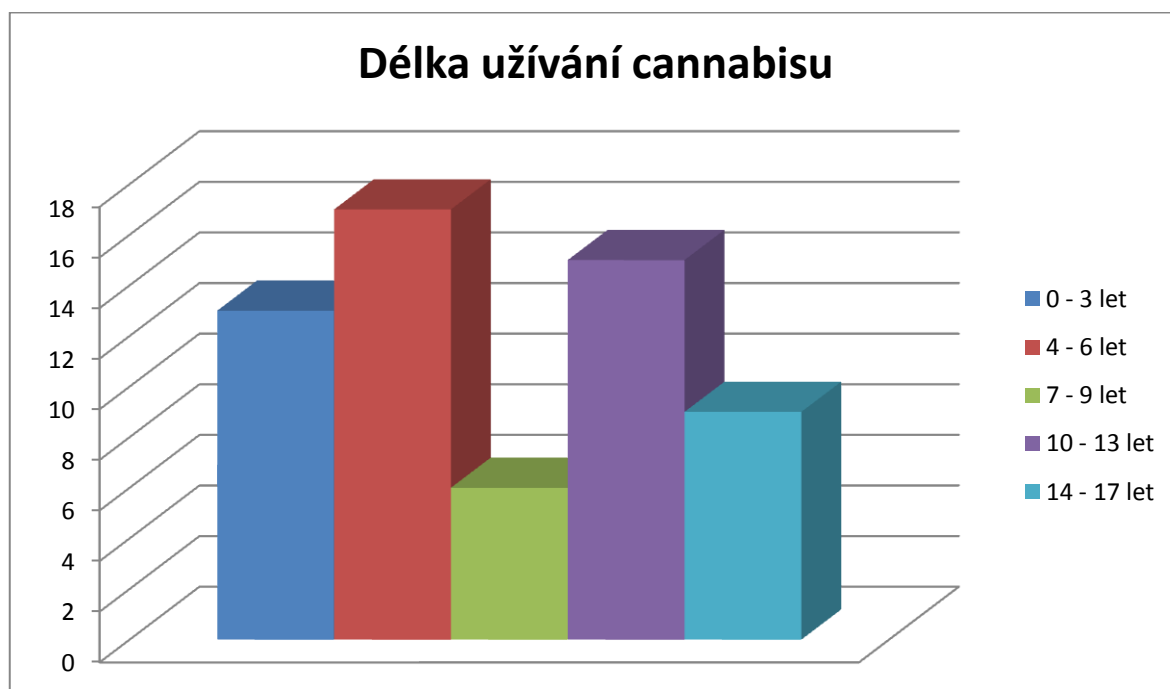
VZDĚLÁNÍ	Základní		SŠ bez maturity		SŠ s maturitou		Vyšší odborné		Vysokoškolské	
POHLAVÍ	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Muž	7	11,66	14	23,33	18	30	1	1,67	10	16,66
Žena	3	5	0	0	2	3,34	1	1,67	4	6,67
Σ	10	16,66	14	23,33	20	33,34	2	3,34	14	23,33

Další položkou v rámci demografických údajů byla četnost užívání cannabisu. Nejčastěji byl cannabis užíván 1x denně (19 respondentů), dále 2-5x denně (18 respondentů), 1x týdně (10 respondentů), 1x za dva týdny (5 respondentů), 1x měsíčně (4 respondenti), 5x a více za den (4 respondenti) a 1x měsíčně (4 respondenti). Četnost užívání cannabisu znázorňuje graf 2.

Graf. 2 Četnost užívání cannabisu

Doba, po kterou výzkumný soubor užíval cannabis byla v rozpětí od 6 měsíců až po dobu 17 let. Nejčastěji se objevovala čísla 10 - 15 let. Délka užívání cannabisu zobrazuje graf 3.

Graf. 3 Délka užívání cannabisu

Důvody, které uživatele přiměly vyzkoušet cannabis, byly rozmanité. Příčinou byla zvědavost, špatná parta kamarádů, uklidnění a pohoda, pokus, nechut' k alkoholu, zlepšení prožívání psychických problémů, pobavení, pěstování rostliny, snaha v životě všechno vyzkoušet, využití léčebných účinků atd.

Přínos užívání cannabisu vidí respondenti v navození pocitu klidu, uvolnění, pohody, mírumilovnosti, většího procítění života, povzbuzení ducha, dobrý start do nového dne, zvednutí nálady, relaxaci, jiný pohled na svět, smích, bezstarostnost, inspiraci, úlevu, lepší sociální interakci, zintenzivnění vjemů, lepší zážitky z hudby, jiný pohled na svět, kreativitu, lék na stres a agresi, krátkodobou ztrátu paměti, iniciativu, tlumení hyperaktivity, zintenzivnění sexuálních prožitků, výtvarnou inspiraci atd.

Ke skupině uživatelů byla připojena také kontrolní skupina, která byla zvolena (vyrovnána) dle pohlaví, vzdělání a věku. Vzhledem k problémovému dohledání přesně odpovídající kontrolní skupiny byla povolena tolerance v rozmezí jednoho roku věku respondentů.

5 Výzkumná metoda

Vliv užívání cannabisu na prožívanou smysluplnost byl zkoumán za pomoci kvantitativního výzkumného šetření, kdy bylo využito dotazníkové metody. Dotazník je metoda, kdy předem připravené a seřazené otázky jsou předloženy respondentovi a ten na ně písemně reaguje. Dotazník je jedna z oblíbených metod výzkumu. Otázky v dotazníku lze třídit podle toho, jestli zjišťují cíle, pro které je daná položka zformulována, formy odpovědi či obsahu, kterému položka náleží. Položky v dotazníku mohou být otevřené a uzavřené. Otevřené otázky jsou formulovány pro volnou odpověď respondenta, který nedostane předložené varianty pro výběr odpovědi. Problematika volných odpovědí znesnadňuje výzkumníkům zpracování šetření, kvůli velké škále a rozsáhlosti možných odpovědí. Další nevýhodou je časová náročnost zpracování (Chráska, 2007).

Uzavřené položky respondentům předloží možnosti, ze kterých si mohou vybrat svou odpověď. Tato metoda je lákavá z hlediska jednoduššího vyhodnocení. Bohužel tato metoda omezuje respondenty ve výběru, kdy jim nemusí sedět ani jedna z předložených variant a jsou nuceni nepravdivě jednu vybrat. Pokud to struktura dotazníku dovolí, lze tomuto předcházet volbou tzv. jiné odpovědi, kdy se do dotazníku vloží další možnost vypsání vlastní respondentovi odpovědi (Chráska, 2007).

Pro tuto diplomovou práci byl zvolen test ESK (Existenciální škála), kterou vytvořili Längle, Orglerová a Kundi, jehož teoretickým základem byla logoterapie Viktora Frankla. Tento typ testu je určen pro lidi od 18- 70 let. Je to sebeposuzovací dotazník, který má za úkol změřit kompetence dané osoby, jak zachází se sebou a s okolním světem. Při vyplňování záleží na člověku, jak náročný je jeho pohled na jeho život a sebe sama. ESK byl přeložen roku 2000 z rakouského originálu od výše zmíněných autorů. K nalezení smyslu je zapotřebí čtyř podstatných věcí a to umět se svobodně rozhodovat, otevřít se hodnotám, nezkresleně vnímat situaci a realizovat své rozhodnutí. K těmto dovednostem se vážou čtyři stupnice: sebeodstup, sebedistanc, svoboda a odpovědnost (Netíková, 2001).

Sebeodstup neboli sebedistanc zjišťuje, zda je jedinec schopen vytvořit si odstup vůči sobě a jestli vnímá svět nezkresleně a zvládá se odpoutat od představ, cílů a přání, aniž by se nechal svazovat pouze svými hledisky a postojem. Sebedistanc

či sebetranscendence měří schopnost soucítit, citově se angažovat, nechat se zaujmout hodnotou a vnímat vnitřní pohnutky. Sebeopřesah a sebeodstup se vzájemně vyvažují ve svých účincích. Sebeodstup uvolní člověka k vnímání okolního světa a sebeopřesah citově zpřístupní a pomáhá k citové zakotvenosti. Svoboda zkoumá schopnost nacházet cesty a sestavit žebříček hodnot a dle něj se pak rozhodnout. Volba mezi různými alternativami dělá člověka svobodným. Odpovědnost testuje schopnost odhodlat a zainteresovat se pro své úkoly a hodnoty. Jedná dle nejlepšího vědomí a svědomí a tak nese i následky svého jednání (Testcentrum, 2001).

Tyto stupnice zahrnují o úroveň vyšší faktory druhého řádu: existencialista a personalita. Osobnostní faktor neboli personalita je stupnice měřící dosažený rozvoj člověka a postoj vůči světu a člověku samotnému. Existenciální faktor testuje schopnost rozhodovat se, účastnit se dění ve světě a také se v něm vyznat. Nejvýše postavenou kategorií je celkový skóre, který je součet hodnoty personality a existencialisty. Význam celkového skóre spočívá v dovednosti se vyrovnat se sebou samým, s okolním světem a různými situacemi, díky kterým se život utváří a je prožíván plně, hutně, tedy smysluplně. K vyplnění je zapotřebí introspekce a schopnost určité míry sebehodnocení. Doba potřebná k vyplnění dotazníku se pohybuje od 10-30 minut (Netíková, 2001; Testcentrum, 2001).

6 **Prezentace výsledků výzkumného šetření**

Tato kapitola bude věnována výsledkům zjištěným pomocí výzkumného šetření a budou zde ověřovány stanovené hypotézy. Pro tuto práci byly stanoveny tři dílčí cíle a k tomu sedm hypotéz. Statistické soubory respondentů jsou součástí příloh této práce. Ke zpracování statistických souborů bylo využito F-testu a t- testu (Karpíšek, 2007).

F-test neboli Fisherův test umožňuje testování předpokladů o rozptylech statistického souboru. Určuje, zda je pro nás rozdíl mezi rozptyly statisticky významný či nikoliv. Na základě této vědomosti poté používáme Studentův test (t-test) pro stejné, nebo pro různé rozptyly. Statistika byla provedena pomocí doplňku analýza dat pro MS Excel (Karpíšek, 2007).

Hypotéza H1 : Předpokládáme, že celkový skór prožívané smysluplnosti je vyšší u uživatelů cannabisu než u kontrolní skupiny.

Celkový skór neboli „**Prožívaná smysluplnost**“ je stupnice, která zjišťuje prožívání smysluplné osobní existence jednotlivce. Skládá se ze součtu skóre E a P. Vypovídá o schopnosti člověka vycházet sám se sebou i se světem. U rozvinutých skóre E a P dospěje člověk k existenciálnímu naplnění a pociťuje hluboké štěstí (Testcentrum, 2001).

Hodnoty v sloupci X náleží uživatelům cannabisu a hodnoty v sloupci Y jsou pro kontrolní skupinu. Stanovenou hypotézu definuje tab. 2. Oproti nulové hypotéze H_0 testujeme alternativní hypotézu H_1 , kdy celkový skór prožívané smysluplnosti je vyšší u uživatelů cannabisu než u kontrolní skupiny. V první fázi je nutné určit, zda je rozdíl mezi rozptyly statisticky významný. Výsledky F- testu jsou uvedeny v tab. 3. Pozorovaná hodnota testového kritéria F je menší, jak kritická hodnota F_{KRIT} . Poměr rozptylů není statisticky významný. Na základě tohoto poznatku je možné využít pro testování hypotézy Studentův test pro dva výběry při stejných rozptylech. Výsledky t-testu uvádí tab. 4. Pozorovaná hodnota testového kritéria t náleží kritickému oboru, a proto přijímáme nulovou hypotézu H_0 a zamítáme alternativní hypotézu H_1 .

Tab. 2 Hypotézy pro T-test souboru „Celkový skóre“

Nulová hypotéza H_0	$H_0: x_s = y_s$
Alternativní hypotéza H_1	$H_1: x_s > y_s$

Tab. 3 F-test pro statistický soubor „Celkový skóre“

Dvouvýběrový F-test pro rozptyl		
	X	Y
Střední hodnota	210,55	204,57
Rozptyl	896,70	894,62
F	1,002	
P	0,496	
F_{KRIT}	1,54	
Stupně volnosti	59	

$F < F_{KRIT} \Rightarrow$ Mezi rozptyly není statisticky významný rozdíl.

Tab. 4 T-test pro statistický soubor „Celkový skóre“

Dvouvýběrový t-test s rovností rozptylů		
	X	Y
Střední hodnota	210,55	204,57
Rozptyl	896,70	894,62
T	1,10	
P	0,14	
t_{krit}	1,66	
Stupně volnosti	118	

$t \in (0; 1,66) \Rightarrow$ Přijímáme nulovou hypotézu H_0 , zamítáme alternativní hypotézu H_1 .

Z výzkumného šetření vyplývá, že se neukázal žádný statisticky významný rozdíl mezi uživateli cannabisu a kontrolní skupinou v rámci celkového skóru dotazníku ESK. U uživatelů cannabisu i u kontrolní skupiny vzrůstá otevřenost vůči sobě a také se zlepšuje schopnost vypořádat se s vnějšími situacemi. Obě skupiny jsou poměrně schopny se orientovat ve svých přáních a v prožívaných situacích. Za pomoci uvedených testů signifikantní vliv užívání cannabisu na prožívanou smysluplnost nebyl v tomto šetření prokázán. Hypotéza H_1 nebyla potvrzena.

Zhodnocení: Vliv cannabisu se na prožívanou smysluplnost neprokázal.

Hypotéza H2: Předpokládáme, že skór P (personalita) prožívané smysluplnosti je vyšší u uživatelů cannabisu než u kontrolní skupiny.

Skór P neboli „**Personalita**“ je složená stupnice „P“, která měří stupeň rozvoje osobní stránky člověka. Tato stránka se projevuje otevřeností vůči světu a jasným vnímáním sebe. Personalita je součet skóre SP a SO. Personalita popisuje přístupnost člověka k sobě a ke světu. Při tomto výsledku kdy je SP podstatně vyšší než SO je jedinec řízen převážně emocemi, nechá se strhnout a umí si užívat. Stinná stránka takového výsledku je ta, že zde není dostatečný odstup jedince vůči sobě (Testcentrum, 2001).

Hypotézu definuje tab. 5. Oproti nulové hypotéze H_0 , která tvrdí, že jsou skóre shodné, testujeme alternativní hypotézu H_1 , kdy střední hodnota skóre P prožívané smysluplnosti je vyšší u uživatelů cannabisu než u kontrolní skupiny. Z výsledků F-testu viz tab. 6 plyne, že rozdíl mezi rozptyly není statisticky významný. Na základě výsledků t - testu, které zobrazuje tab. 7 přijímáme hypotézu H_0 a zamítáme alternativní hypotézu H_1 . Hypotéza H2 nebyla potvrzena.

Tab. 5 Hypotézy pro T-test souboru P

Nulová hypotéza H_0	$H_0: x_s = y_s$
Alternativní hypotéza H_1	$H_1: x_s > y_s$

Tab. 6 F-test pro statistický soubor P

Dvouvýběrový F-test pro rozptyl		
	X	Y
Střední hodnota	103	99,80
Rozptyl	190,10	187,69
F	1,01	
P	0,48	
F_{KRIT}	1,54	
Stupně volnosti	59	

$F < F_{KRIT} \Rightarrow$ Mezi rozptyly není statisticky významný rozdíl.

Tab. 7 T-test pro statistický soubor P

Dvouvýběrový t-test s rovností rozptylů		
	X	Y
Střední hodnota	103	99,80
Rozptyl	190,10	187,69
T	1,28	
P	0,10	
t_{krit}	1,66	
Stupně volnosti	118	

$t \in (0; 1,66) \Rightarrow$ Přijímáme hypotézu H_0 , zamítáme alternativní hypotézu H_1 .

Zhodnocení: Vliv cannabisu na personalitu se neprokázal.

Hypotéza H3: Předpokládáme, že skór E (existencialita) prožívané smysluplnosti je vyšší u uživatelů cannabisu než u kontrolní skupiny.

Skór E neboli „**Existencialita**“ je složená stupnice „E“ měří schopnost rozhodovat se a aktivně se účastnit dění ve světě. Tento skór je součet skórů OD a SV. Existencialita pomáhá člověku být schopným vstupovat odpovědně do dění kolem a činit rozhodnutí s tím spojená. Obě skupiny X i Y mají nepatrně vyšší OD než SV, což znamená zvýšenou schopnost vstupovat do okolního dění jistou nesnází a s pocitem nesvobody (Testcentrum, 2001).

Hypotézu H3 definuje tab. 8. Nulová hypotéza H_0 uvádí, že jsou skóry shodné. Alternativní hypotéza předkládá, že skór E prožívané smysluplnosti je vyšší u uživatelů cannabisu než u kontrolní skupiny. Z F-testu viz tab. 9 je patrné, že mezi rozptyly jednotlivých souborů není statisticky významný rozdíl. Výsledek t-test zobrazený v tab. 10 potvrzuje nulovou hypotézu H_0 .

Tab. 8 Hypotézy pro T-test souboru E

Nulová hypotéza H_0	$H_0: x_s = y_s$
Alternativní hypotéza H_1	$H_1: x_s > y_s$

Tab. 9 F-test pro statistický soubor E

Dvouvýběrový F-test pro rozptyl		
	X	Y
Střední hodnota	107,50	104,82
Rozptyl	324,29	306,60
F	1,06	
P	0,42	
F_{KRIT}	1,54	
Stupně volnosti	59	

$F < F_{KRIT} \Rightarrow$ Mezi rozptyly není statisticky významný rozdíl.

Tab. 10 T-test pro statistický soubor E

Dvouvýběrový t-test s rovností rozptylů		
	X	Y
Střední hodnota	107,5	104,82
Rozptyl	324,29	306,60
t	0,83	
p	0,20	
t_{krit}	1,66	
Stupně volnosti	118	

$t \in \langle 0; 1,66 \rangle \Rightarrow$ Přijímáme hypotézu H_0 , zamítáme alternativní hypotézu H_1 .

Na základě statistické analýzy získaných dat došlo k zamítnutí hypotézy H_3 .

Zhodnocení: Vliv užívání cannabisu na existencialitu se neprokázal.

Hypotéza H4 : Předpokládáme, že skór SO (sebeodstup) prožívané smysluplnosti je vyšší u uživatelů cannabisu než u kontrolní skupiny.

Stupnice SO neboli „Sebeodstup“ je základní stupnice „SO“ a měří schopnost vytvořit si vnitřní prostor a odstup vůči sobě samém. Člověk s rozvinutým SO je schopen vnímat svět nezkresleně a nepodléhá jenom svým snům, přáním či touhám. Je schopen se odpoutat od vnitřních vlivů. Obě skupiny uživatelé i kontrolní skupina mají poměrně dobrou schopnost odpoutat se a jasně vnímat situaci kolem sebe (Testcentrum, 2001).

Hypotézu H4 definuje tab. 11. Oproti nulové hypotéze H_0 testujeme alternativní hypotézu H_1 . Z výsledků F-testu, jež udává tab. 12 plyne, že mezi rozptyly není statisticky významný rozdíl. T-test viz tab. 13 dává podklad k přijetí nulové hypotézy H_0 .

Tab. 11 Hypotézy pro T-test souboru SO

Nulová hypotéza H_0	$H_0: x_s = y_s$
Alternativní hypotéza H_1	$H_1: x_s > y_s$

Tab. 12 F-test pro statistický soubor SO

Dvouvýběrový F-test pro rozptyl		
	X	Y
Střední hodnota	34,35	33,57
Rozptyl	40,20	45,33
F	1,13	
P	0,32	
F_{KRIT}	1,54	
Stupně volnosti	59	

$F < F_{KRIT} \Rightarrow$ Mezi rozptyly není statisticky významný rozdíl.

Tab. 13 T-test pro statistický soubor SO

Dvouvýběrový t-test s rovností rozptylů		
	X	Y
Střední hodnota	34,35	33,57
Rozptyl	40,20	45,33
T	0,66	
P	0,26	
t_{krit}	1,66	
Stupně volnosti	118	

$t \in \langle 0; 1,66 \rangle \Rightarrow$ Přijímáme hypotézu H_0 , zamítáme alternativní hypotézu H_1 .

Hypotéza H4 nebyla potvrzena.

Zhodnocení: Vliv cannabisu na skór sebeodstupu se neprokázal.

Hypotéza H5 : Předpokládáme, že skór SP (sebeopřesah) prožívané smysluplnosti je vyšší u uživatelů cannabisu než u kontrolní skupiny.

Stupnice SP neboli „Sebeopřesah“ je základní stupnice „SP“, která měří schopnost vnímat hodnoty a zřetelně citově prožívat. Vyjadřuje schopnost zaujmout se pro svou vnitřní hodnotu a být schopen vnímat pohnutky a být si vědom toho, co vlastně chceme. Skupina uživatelů i neuživatelů spadá dle skóru mezi ty jedince, kterým se jejich vnitřní svět rozrůstá (Testcentrum, 2001).

Hypotéza H5 je definována v tab. 14. Nulová hypotéza H_0 předpokládá shodnost středních hodnot skóre SP, naopak alternativní hypotéza H_1 předpokládá vyšší střední hodnotu skóru SP u uživatelů cannabisu. Výsledek F-testu zobrazuje tab. 15, mezi rozptyly není statisticky významný rozdíl. Na základě výsledků t-testu, jež udává tab. 16, zamítáme nulovou hypotézu H_0 a přijímáme alternativní hypotézu H_1 .

Tab. 14 Hypotézy pro T-test souboru SP

Nulová hypotéza H_0	$H_0: x_s = y_s$
Alternativní hypotéza H_1	$H_1: x_s > y_s$

Tab. 15 F-test pro statistický soubor SP

Dvouvýběrový F-test pro rozptyl		
	X	Y
Střední hodnota	68,65	66,02
Rozptyl	72,94	67,34
F	1,08	
P	0,38	
F_{KRIT}	1,54	
Stupně volnosti	59	

$F < F_{KRIT} \Rightarrow$ Mezi rozptyly není statisticky významný rozdíl.

Tab. 16 T-test pro statistický soubor SP

Dvouvýběrový t-test s rovností rozptylů		
	X	Y
Střední hodnota	68,65	66,02
Rozptyl	72,94	67,34
t	1,72	
p	0,04	
t _{krit}	1,66	
Stupně volnosti	118	

$t \notin \langle 0; 1,66 \rangle \Rightarrow$ Zamítáme hypotézu H_0 , přijímáme alternativní hypotézu H_1 .

Hypotéza H_5 byla potvrzena. Uživatelé cannabisu mají vyšší hodnotu SP než kontrolní skupina, takže jsou více schopni se zaměřit na své pohnutky a lépe si uvědomují své touhy a hodnoty.

Zhodnocení: Prokázalo se, že skór sebepřesahu je u uživatelů cannabisu vyšší.

Hypotéza H6 : Předpokládáme, že skór SV (svoboda) prožívané smysluplnosti je vyšší u uživatelů cannabisu než u kontrolní skupiny.

Stupnice SV – „Svoboda“ je základní stupnice „SV“ a měří schopnost rozhodovat se dle sestavení vlastních hodnot. Rozhodování je jak subjektivní, tak i bere v potaz možnosti, které mu okolí nabízí. Rozhodování jednotlivce dokazuje, že je svobodný. Obě skupiny X i Y mají vzrostlou pevnost a jasnost v rozhodování či usuzování (Testcentrum, 2001).

Hypotézu H_6 definuje tab. 17. Z výsledků F-testu zobrazených v tab. 18 vyplývá, že je mezi rozptyly statisticky významný rozdíl. Statistický soubor s větším poměrem mezi rozptyly nabízí hůře reprodukovatelné výsledky, což se může projevit při dalším zpracování výsledků. Pro další zpracování je nutné využít t-test s nerovností rozptylů. Výsledky t-test zobrazuje tab. 19 a na jejich základě zamítáme nulovou hypotézu H_0 a přijímáme alternativní hypotézu H_1 .

Tab. 17 Hypotézy pro T-test souboru SV

Nulová hypotéza H_0	$H_0: x_s = y_s$
Alternativní hypotéza H_1	$H_1: x_s > y_s$

Tab. 18 F-test pro statistický soubor SV

Dvouvýběrový F-test pro rozptyl		
	X	Y
Střední hodnota	52,25	49,18
Rozptyl	110,36	67,27
F	1,64	
P	0,03	
F_{KRIT}	1,54	
Stupně volnosti	59	

$F > F_{KRIT} \Rightarrow$ Mezi rozptyly je statisticky významný rozdíl.

Tab. 19 T-test pro statistický soubor SV

Dvouvýběrový t-test s nerovností rozptylů		
	X	Y
Střední hodnota	52,25	49,18
Rozptyl	110,36	67,27
T	1,78	
P	0,039	
t_{krit}	1,66	
Stupně volnosti	118	

$t \notin \langle 0; 1,66 \rangle \Rightarrow$ Zamítáme hypotézu H_0 , přijímáme alternativní hypotézu H_1 .

Hypotéza H_6 byla potvrzena a uživatelé cannabisu jsou svobodnější a schopnější lépe se rozhodnout.

Zhodnocení: Prokázalo se, že skór svobody je u uživatelů cannabisu vyšší.

Hypotéza H7 : Předpokládáme, že skór OD (odpovědnost) prožívané smysluplnosti je vyšší u kontrolní skupiny než u uživatelů cannabisu.

Stupnice OD – „Odpovědnost“ je základní stupnice „OD“ měří schopnost závazně se účastnit svých úkolů. Každý splněný úkol by mělo doprovázet přesvědčení, že byl vykonán s nejlepším uvážením a bylo to správné. Obě skupiny mají vzrůstající zodpovědnost za sebe a za svou účast v okolním dění (Testcentrum, 2001).

Hypotézu H7 definuje tab. 20. Z výsledků F-test viz tab. 21 plyne, že mezi rozptyly není statisticky významný rozdíl. Výsledek t-test je zobrazen v tab. 22 a na jeho základě přijímáme nulovou hypotézu H_0 a zamítáme alternativní hypotézu H_1 .

Tab. 20 Hypotézy pro T-test souboru OD

Nulová hypotéza H_0	$H_0: x_s = y_s$
Alternativní hypotéza H_1	$H_1: x_s < y_s$

Tab. 21 F-test pro statistický soubor OD

Dvouvýběrový F-test pro rozptyl		
	X	Y
Střední hodnota	56,22	55,30
Rozptyl	120,44	105,74
F	1,14	
P	0,31	
F_{KRIT}	1,54	
Stupně volnosti	59	

$F < F_{KRIT} \Rightarrow$ Mezi rozptyly není statisticky významný rozdíl.

Tab. 22 T-test pro statistický soubor OD

Dvouvýběrový t-test s rovností rozptylů		
	X	Y
Střední hodnota	56,22	55,30
Rozptyl	120,44	105,74
t	0,47	
p	0,32	
t_{krit}	1,66	
Stupně volnosti	118	

$t \in \langle 0; 1,66 \rangle \Rightarrow$ Přijímáme hypotézu H_0 , zamítáme alternativní hypotézu H_1 .

Hypotéza H7 nebyla potvrzena a vliv užívání cannabisu nemá signifikantní vliv na škálu odpovědnost.

Zhodnocení: Vliv cannabisu se na skóre odpovědnosti neprokával.

7 Diskuze

Výzkumná část diplomové práce byla věnována vlivu užívání cannabisu na prožívání smyslu života. Skupina uživatelů cannabisu byla doplněna kontrolní skupinou a obě tyto skupiny byly mezi sebou porovnány ve vazbě na výsledky dotazníkového šetření ESK škály. Byli osloveni lidé z mého okolí a jednalo se o záměrný výběr respondentů. Problematika tématu cannabisu je ožehavá a k samotnému užívání této látky musí mít člověk nějakou míru odvahy, aby přiznal, že je uživatel. Přesto byl dotazník anonymní. Já se s lidmi setkala osobně a nebylo pro mne velkým překvapením, že lidé užívající cannabis jsou velmi ochotní a vstřícní se účastnit výzkumu a k vyplnění dotazníků přistupovali precizně a pečlivě. Několik respondentů mělo pocit, že dotazník a konkrétně některé položky v dotazníku se staví negativně k prožívání života u uživatelů. Tento mylný názor byl zřejmě způsobem nepochopením jistých položek v dotazníku a možnostech volby. U každého tvrzení v dotazníku ESK byla škála, kdy respondent s tvrzením, s kterým souhlasil, zvolil kladnou odpověď (naprosto platí, s výjimkami platí, spíše platí) nebo zápornou odpověď (naprosto neplatí, s výjimkami neplatí, spíše neplatí). Pokud má respondent takovou možnost volby, není pravda, že by dotazník podsouval negativní postoje. Několik respondentů uvedlo, že není vhodné, aby smysl života u uživatelů cannabisu zkoumá člověk, který dle jejich názoru cannabis sám neužívá a tudíž tomu není schopen porozumět.

Problematictější bylo dohledání kontrolní skupiny, jejíž parametry musely odpovídat výzkumné skupině ve vazbě na věk, pohlaví, vzdělání a nesměl užívat cannabis. Byla zde zvolena tolerance jednoho roku věku, kdy jedinec z kontrolní skupiny mohl být o rok mladší, či starší než uživatel cannabisu. Podařilo se sesbírat data od 60 uživatelů cannabisu a k tomu 60 respondentů kontrolní skupiny. Většina respondentů byla mužského pohlaví, žen bylo minimum. Otázkou zůstává, zda ženy v okolí se stydí k užívání této látky přiznat, nebo muži mají k užívání cannabisu vyšší sklony. Je možné předpokládat, že ženy mají tendenci své neřesti skrývat a nedávat je svému okolí znát. Návratnost dotazníku byla téměř stoprocentní, jelikož lidé byli záměrně osloveni a jen v několika málo případech se stalo, že dotazník nebyl vrácen. Jeden z možných důvodů nenávratnosti mohlo být ztracení dotazníků, jelikož dotazník byl v papírové podobě a někteří uživatelé nebyli natolik zapálení pro výzkum jako jiní. Získaná data byla zpracována, statisticky vyhodnocena a následně popsána v praktické části práce.

Následující část se bude podrobněji věnovat interpretativní rovině jednotlivých výsledků.

První hypotéza byla postavena na předpokladu, že **celkový skór** prožívané smysluplnosti. Byla zvolena domněnka, že celkový skór bude vyšší u uživatelů cannabisu než u kontrolní skupiny. Tato myšlenka byla podložena názorem, že užívání cannabisu zbavuje uživatele úzkosti, bolesti, zostřuje jejich vnímání a navozuje větší euforii. V dnešní hektické době se lidé probudí, následně spěchají do práce, nejsou schopni si najít čas na odpočinek, relaxaci a své blízké. Stres a nevhodný životní styl může způsobovat různá psychosomatická onemocnění a tím si tato doba vybírá svou daň. Honba za penězi či úspěchem je jako bič, který nad námi neustále drží pomyslná ruka. Není možné z tohoto kolotoče vystoupit, aniž by se jim nepodařilo tvrdě dopadnout. Uživatelé cannabisu sice nemají zdravější životní styl nebo méně stresu v práci a životě, ale dokážou se čas od času zastavit, zapálit „jointa“ a nechat se chvíli unášet. Tato hypotéza však nebyla potvrzena, což znamená, že v rámci výzkumného souboru nemá užívání cannabisu signifikantní vliv na celkovou míru životní smysluplnosti. Na základě tohoto výsledku bylo možné očekávat podobný výsledek u většiny dalších hypotéz, neboť celkový skór je sumou všech dílčích škál a subškál dotazníku ESK. Obě skupiny mají vzrůstající schopnost vyrovnat se s nároky světa a vyhovět tomu, co po nich život chce a pokusit se přizpůsobit okolním nárokům. Protože ten, kdo není schopen se přizpůsobit, je odkázán k zániku (Testcentrum, 2001; Längle, 2002; Krivohlavý, 2010).

Druhá hypotéza uvádí předpoklad, že škála „**personality**“ v rámci prožívané smysluplnosti je vyšší u uživatelů cannabisu oproti kontrolní skupině. Tento názor byl postaven na rituálním seskupování uživatelů cannabisu a jejich celkové vstřícnosti, mírumilovnosti a otevřenosti vůči světu. Z přímé zkušenosti s uživateli cannabisu byla domluva kvůli výzkumu velmi příjemná a přínosná. Projevili zájem o práci, mluvili o svých zkušenostech a napomáhali tak přiblížit jejich tajemný svět plný mlhavého oparu kouře a nezaměnitelné vůně zapálené marihuany.

„Škála personality“ se skládá ze součtu subškál SO a SP. V tomto případě převažující škála SP oproti SO znamená, že obě skupiny se nechávají strhnout emocemi, silně soucítí a jsou schopni si užívat života plnými doušky. Má to i své stinné stránky. Je zde potlačena schopnost udržet si sebeodstup k sobě samému. Hypotéza H2 nebyla potvrzena a vliv cannabisu na prožívanou personalitu se neprokázal (Testcentrum, 2001).

Hypotéza H3 se týká škály „**existenciality**“. Hypotéza byla postavena na názoru, že uživatelé cannabisu jsou schopni se rozhodovat díky své rozpustilosti, až možné lehkovážnosti. Jejich otevřenost vůči světu by jim měla pomoci se bez větších problémů angažovat v okolním dění v porovnání s kontrolní skupinou. Hypotéza se však nepotvrdila a vliv cannabisu na prožívanou existencialitu nebyl prokázán.

Škála „existenciality“ je součtem subškál SV a OD. Obě skupiny mají vyšší subškálu OD. Převaha odpovědnosti nad svobodou je specifická pocitem jisté svázanosti, kdy člověk nemá pocit svobody. Tento výsledek je dle mého názoru zcela v rozporu s pohledem většiny světa na uživatele cannabisu, kdy lidé mají pocit, že uživatelé cannabisu jsou „nad věcí“ (Testcentrum, 2001).

Hypotéza H4 se váže k subškalé „**sebeodstupu**“. Tato hypotéza byla vytvořena na základě předpokladu, že uživatelé cannabisu mají větší míru sebeodstupu oproti kontrolní skupině a to z důvodu, že uživatelé působí jako lidé nespoutaní svými přáními či vnějšími podněty. Dle mého názoru nejsou vnitřně spoutáni problémy a vidí svět takový, jaký doopravdy je. Cannabis podněcuje k tvořivosti a mnoho uživatelů uvedlo, že jim cannabisu otevírá nové obzory. Možná cannabis svým příznivcům odhaluje svět ve své pravé podobě, nezatížen problémy a starostmi (Testcentrum, 2001).

Hypotéza však nebyla potvrzena a vliv cannabisu se na prožívaný sebeodstup neprokázal. Obě skupiny byly dle výsledků schopny si vytvořit jistý sebeodstup a jejich schopnost jasně uvažovat o situaci v okolí je na dobré úrovni. Tento výsledek byl zřejmě ovlivněn věkem respondentů. Respondenti byli nejčastěji ve věku 20-30 let. Je možné, že nejsou ještě tolik zatíženi problémy, které pocítují či prožívají lidé ve střední či starší dospělosti.

Hypotéza H5 se zabývá subškálou „**sebepřesahu**“. Tato hypotéza byla postavena opět ve prospěch uživatelů cannabisu. Uživatelé cannabisu na mne působí jako soucitní lidé, kteří jsou schopni se citově angažovat. Tato hypotéza byla potvrzena, přičemž užívání cannabisu má vliv na prožívání sebepřesahu. Uživatelé mají větší schopnost se vcítit či navázat významnější vnitřní vztah (Testcentrum, 2001).

Uživatelé mají rozvinutější citovou angažovanost a empatii. Proto bych se zde vrátila k vlivu cannabisu na prožívání a vnitřní pohnutí pro věc. Různí aktivisté za práva zvířat a za ekologičtější chování k přírodě byli znázorňováni ve filmech a na obrázcích

s „jointem“ v ruce. Cannabis způsobuje euforii a zvýšenou vnímavost, proto je zřejmě na místě i zvýšená touha pomáhat (zvířatům, přírodě atd.).

Tato hypotéza je zaměřena na subškálu „**svobody**“. Hypotéza H6 předpokládá, že svoboda prožívané smysluplnosti je vyšší u uživatelů cannabisu. Myslím, že tato domněnka je hojně rozšířená mezi neuživateli v celé společnosti. Uživatelé cannabisu působí na lidi jako bezstarostní, usměvaví, rozverní a svobodní duchem. Znamý vůdce rastafariánů, Bob Marley, je na každé fotce rozzářený a proto lidé dávají na první dojem a povědomí o uživatelích je takové, jaké je. Snad je to jen první dojem neuživatelů, kteří tuto domněnku rozšiřují.

Svoboda podporuje člověka dospět k vlastnímu rozhodnutí a uspořádání svých hodnot. Závisí na osobnostních předpokladech jedince, ale i na momentálních podmínkách a variantách, mezi kterými je možnost volit. Využití těchto podmínek směřuje k rozhodnutí. Pak se člověk cítí svobodný. Hypotéza byla potvrzena, a svoboda je u uživatelů cannabisu vyšší než u kontrolní skupiny. Cannabis podporuje svobodu ducha a mysli, nechává život plynout takový jaký je a nenechá své příznivce se utápět v mnohdy malicherných problémech běžného světa (Testcentrum, 2001).

Poslední hypotéza se váže k subškále „**odpovědnosti**“. Hypotéza H7 předpokládala, že odpovědnost je vyšší u uživatelů cannabisu oproti kontrolní skupině. Tento názor byl sestaven na předpokladu angažovanosti uživatelů cannabisu, kteří dle mého názoru si jsou jistí svými rozhodnutími, jelikož vidí svět a problémy z různých úhlů a tím mají více argumentů ke svému rozhodnutí a k utvrzení se v něm. Čím více člověk vidí možností, tím více může vybírat a cítí se svobodnější (Testcentrum, 2001).

Hypotéza H7 nebyla potvrzena a vliv cannabisu na subškálu odpovědnost se neprokázal. Vzhledem k nízkému věku respondentů (20-30 let) si myslím, že ještě nejsou zatíženi odpovědností za další osoby, které by měli na starosti a pečovali o ně. Respondenti jsou zodpovědní převážně za sebe, za svou školu, práci či koníčky. Následky rozhodnutí nesou všichni na svých bedrech. Obě skupiny výzkumného šetření mají jistou míru odpovědnosti, cítí se zaangažovaní v řešení situací, které se jich týkají. Nejsou to dle mých předpokladů kvůli nízkému věku bezstarostní „snílci“, kteří obcházejí své problémy a vyhýbají se starostem běžného dne.

Do výzkumného šetření se mohly promítnout nežádoucí proměnné, které nebylo možné v rámci daného šetření kontrolovat. Mezi tyto proměnné mohly patřit tyto aspekty: motivace jednotlivých probandů, jejich aktuální fyzický a psychický stav, možnost nepravdivých odpovědí ať již záměrných nebo nezáměrných, daných neschopností (sníženou schopností) adekvátního sebeposouzení, nepochopení konkrétních položek dotazníku, vliv výzkumníka (ať pozitivní či negativní) apod. Výsledky této práce lze tedy na základě výše uvedeného prezentovat pouze v uvedených mantinelech a s přihlédnutím k možným vlivům nežádoucích proměnných.

Celý výzkum byl výbornou zkušeností a změnil můj náhled na celou problematiku cannabisu. Nikdy člověk opravdu neví, kdo všechno kolem něj cannabis užívá. Máme před sebou obraz typického uživatele jako člověka se žluto-zeleno-červenou čepicí, tričkem s obrázkem marihuanového listu, červené oči a dlouhé vlasy spletené dredy. Tak tomu není. Nelze házet všechny do jednoho pytle a dělat závěry, dokud lidi opravdu nepoznáte a nepochopíte, co a jak ve skutečnosti je.

Tato práce se pokusila přinést vhled do složitého tématu smyslu života ve spojitosti s užíváním cannabisu. Téma smyslu bylo pro mne samotnou velmi lákavé, protože člověk během svého vývoje mění názory a pohled na svět a na stanovené hodnoty, které se v průběhu života neustále mění. To, co člověk považoval za smysl života před několika lety, může být v současné době zcela jinak. Někdy se nad smyslem ani nezamýšlíme a žijeme teď a tady. Jindy možná hloubáme a hledáme. K tématu zkoumání smyslu života byla zvolena skupina lidí užívající cannabis. Myslím si, že užívání cannabisu je na vzestupu a není to už záležitostí jen studentů vysokých škol nebo jiných specifických skupin lidí. Práce nemá za cíl obhajovat nebo schvalovat užívání cannabisu, ale poukázat na fakt, že uživatelé nejsou lidé, kteří žijí život bezesmyslně. Člověk se nechává strhnout předsudky a obavami, které mu jeho okolí předkládá. Cannabis je velkým pomocníkem, ale špatným pánem. Z hlediska návykovosti je daleko menším zlem než běžně dostupný alkohol a tabák, na který se společnost dívá jako na tolerované látky i přesto, že jsou vysoce návykové. Léčba závislosti na cannabisu neexistuje, protože přímá závislost není. Dle prostudované literatury kladné vlastnosti zcela převýšily ty negativní. „Méně je někdy více“ a „všeho moc škodí.“ Tak jak říkají tato stará česká přísloví, člověk musí být na pozoru a i s tím dobrým umět zacházet a šetřit.

Závěr

Předkládaná diplomová práce má za úkol přiblížit problematiku prožívané smysluplnosti života ve spojení s užíváním cannabisu. Tématu smyslu života byla věnována první polovina teoretické části práce a druhá polovina byla věnována problematice cannabisu. Bylo zde popsáno vymezení konceptu smyslu života, historické souvislosti zkoumání smyslu, teorie smyslu života dle Frankla, Yaloma, Adlera a Fromma. Teoretická část dále pokračovala možnostmi měření smyslu života a současným pojetím konceptu smyslu života. Druhá polovina teoretické části práce se zabývala cannabisem a první zmínkou o něm, jeho využitím v průmyslu, jako zdroj energie či lék prospěšný pro zdraví člověka. Další kapitola se věnovala zařazením cannabisu mezi drogy a cannabis zde byl porovnán s jednou z nejčastějších a nejsnáze dostupných tolerovaných drog - alkoholem. Následně byl popsán vliv cannabisu na člověka a závěrem teoretické části byly popsány vybraná náboženská hnutí, která cannabisu využívala.

Účelem výzkumného šetření bylo prozkoumat, zda je prožívání smyslu života ovlivněno užíváním cannabisu u uživatelů, respektive zda užívání cannabisu pozitivně ovlivňuje prožívanou smysluplnost ve srovnání s normální populací (neuživateli cannabisu). Pro srovnání nám sloužila kontrolní skupina. V rámci sběru dat bylo využito dotazníku ESK, kdy data byla statisticky zpracována a následně popsána. Všechny hypotézy výzkumného šetření kromě dvou (vztahující se k subškále „svoboda“ a k subškále „sebepřesahu“), nebyly potvrzeny a ukázalo se, že užívání cannabisu nemá na prožívanou smysluplnost žádný vliv.

Diplomová práce měla za úkol nahlédnout do problematiky smyslu života a zjistit, zda cannabis má vliv na prožívání smysluplnosti. Práce nemá obhajovat užívání cannabisu ani jej zavrhnout, jen přinesla závěr, že nezáleží na tom, zda je cannabis užíván či nikoliv. Smysl života nejde jasně specifikovat, spíše záleží na tom, jak se člověk staví ke svému okolí a jestli je spokojený se sebou samým, jestli vidí ve svém životě smysl a jestli pociťuje hodnotu vlastní existence.

Zdroje

ADLER, Alfred. *Smysl života*. Vyd. v čes. jazyce 1. Praha: Práh, 1995, 146 s. Individuální psychologie. ISBN 80-858-0934-6.

BEČKOVÁ, Ilona a Peter VIŠŇOVSKÝ. *Farmakologie drogových závislostí*. Vyd. 1. Ilustrace Martin Boháč. Praha: Karolinum, 1999, 112 s. ISBN 80-7184-864-6.

Bob Marley [online]. 2007 [cit. 2015-01-17]. Dostupné z: http://www.bobmarley.kvalitne.cz/int_vyroky.php

CAKIRPALOGLU, Panajotis. *Psychologie hodnot*. Olomouc: Votobia, 2004, 427 s. ISBN 80-722-0195-6.

CONRAD, Chris. *Konopí pro zdraví: fakta o léčivých účincích marihuany*. Překlad Miroslava Procházková. Praha: Pragma, 2001, 210 s. ISBN 80-720-5834-7.

ČERMÁK, Tomáš. *Ājurvéda.cz* [online]. 2015 [cit. 2015-01-17]. Dostupné z: <http://www.ajurveda.cz/>

DREIKURSOVÁ-FERGUSONOVÁ, E. *Adlerovská teória*. Bratislava: Slovenská adlerovská spoločnosť, 2005. ISBN 80-969264-7-0.

DUPAL, Libor. *Kniha o marihuaně*. 3., dopl. vyd. Praha: Maťa, 2010, 173 s. Matamata. ISBN 978-80-7287-136-0.

Encyklopedie historie světa. České vyd. 1. Praha: CESTY, 1999, 496 s. ISBN 80-718-1567-5.

ERYILMAZ, Ali. Meaning of Life-Setting Life Goals: Comparison of Substance Abusers and Non-Abusers. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*. 2014, roč. 5, č. 42.

ESCOHOTADO, Antonio a Luděk JANDA. *Stručné dějiny drog*. Vyd. 1. Praha: Volvox Globator, 2003, 173 s. Labyrint (Volvox Globator), sv. 5. ISBN 80-720-7512-8.

FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 218 s. Psyché (Grada). ISBN 978-802-4727-813.

FRANKL, Viktor Emil. *Člověk hledá smysl: úvod do logoterapie*. Vyd. 1. Překlad Z Trlík. Praha: Psychoanalytické nakladatelství J. Kocourek, 1994, 88 s. Psychoterapie (Psychoanalytické nakladatelství J. Kocourek), sv. 5. ISBN 80-901-6014-X.

FROMM, Erich. *Lidské srdce*. Vyd. 2., přeprac., V Portálu 1. Překlad Vlastislava Žihlová. Praha: Nakladatelství Josefa Šimona, Simon and Simon Publishers, 1996, 239 s. Klasici. ISBN 80-856-3728-6

- FROMM, Erich. *Mít, nebo být?*. 1. vyd. Praha: Aurora, 2001, 242 s. ISBN 80-729-9036-5.
- GANERI, Anita. *Drogy: od extáze k agonii*. 1. vyd. Praha: Amulet, 2001, 149 s. Alfabet. ISBN 80-862-9970-8.
- GÖHLERT, Fr a Frank KÜHN. *Od návyku k závislosti: toxikomanie, drogy: účinky a terapie*. Vyd. 1. Praha: Ikar, 2001, 143 s. Z pohledu lékaře. ISBN 80-720-2950-9.
- GOTTLIEB, Adam. *Recepty z konopí: nejúčinnější metody přípravy jídel, nápojů, balzámů a mastí s marihuanou, hašišem a haš olejem*. Praha: Naše vojsko, 2012, 109 s. ISBN 978-80-206-1316-5.
- HALAMA, Peter. *Zmysel života z pohľadu psychológie*. Bratislava: SAP, 2007, 223 s. ISBN 978-80-8095-023-1.
- HALL, Wayne a Louisa DEGENHARDT. *Adverse health effects of non-medical cannabis use. The Lancet*. 2009, roč. 374, č. 9698, s. 1383-1391. DOI: 10.1016/s0140-6736(09)61037-0.
- HEINTZELMAN, Samantha J. a Laura A. KING. *Life is pretty meaningful. American Psychologist*. 2014, vol. 69, issue 6, s. 561-574. DOI: 10.1037/a0035049.
- HERER, Jack. *Spiknutí proti konopí aneb "Císař nemá šaty!": Nezkreslený výklad o cannabis - konopí, konopné prohibici a o tom, jak může marihuana zachránit svět*. 1.čes.vyd. Bystřice pod Hostýnem: Cannabis sativa, 1994, 141 s.
- CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada Publishing, 2007. 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.
- KARPÍŠEK, Zdeněk. *Matematika IV: statistika a pravděpodobnost*. 3., dopl. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2007, 170 s. ISBN 978-80-214-3380-9.
- KLEIMAN, Evan M., Jenna K. BEAVER, Marnin J. HEISEL a Gordon L. FLETT. *A meaningful life is worth living: Meaning in life as a suicide resiliency factor. Psychiatry Research*. 2013, vol. 210, issue 3, s. 934-939. DOI: 10.1163/1877-5888_rpp_com_12759.
- KING, Jason. *The cannabible*. Berkeley: Ten Speed Press, 2001-2007, 3 v. ISBN 15800878413.
- KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Mít pro co žít*. Vyd. 2., v KNA 1. rozš. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, 134 s. Malý duchovní život, sv. 111. ISBN 978-807-1954-040.
- KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Psychologie smysluplnosti existence: otázky na vrcholu života*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2006, 204 s. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1370-5.
- KŘEMÉNKOVÁ, Lucie. *The Way of Life from the Perspective of the Meaningfulness of Life as Perceived by College Students*. In. KUBÁTOVÁ, Helena (Eds.). *Ways of life in the*

late modernity. 1st ed. Olomouc: Palacky University, 2013, 163-191. ISBN 978-802-4434-506.

KUBÁNEK, Vladimír. *Konopí a mák: (pěstování, výrobky, legislativa)*. V Tribunu EU vyd. 2. Brno: Tribun EU, 2009, 143 s. Knihovnicka.cz. ISBN 978-80-7399-895-0.

LANG, Hans-Joachim. *Ženy z bloku 10: lékařské pokusy v Osvětimi*. Vyd. 1. Praha, 2014, 322 s. ISBN 978-80-249-2394-9

LÄNGLE, Alfried. *Smysluplně žít: aplikovaná existenciální analýza*. Brno: Cesta, 2002, 79 s. ISBN 80-729-5037-1.

LORENCOVÁ, Radmila. *Spiritualita uživatelů alkoholu a marihuany*. V Praze: Dauphin, 2011, 139 s. ISBN 978-807-2723-225.

NEŠPOR, Karel. *Návykové chování a závislost: současné poznatky a perspektivy léčby*. Praha: Portál, 2000, 150 p. ISBN 80-717-8432-X.

NETÍKOVÁ, Daria. Psychologická diagnostika: Informační server pro psychology. *Psychodiagnostika* [online]. 2001 [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://www.psychodiagnostika.cz/index.php?akce=esk>

PLHÁKOVÁ, Alena. *Učebnice obecné psychologie*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2011, 472 s. ISBN 978-80-200-1499-3.

ROBINSON, Rowan. *Velká kniha o konopí*. Vyd. 2. Překlad Milan Bobysud. Praha: Volvox Globator, 2000, 281 s. ISBN 80-720-7339-7.

SLABÝ, M. (2013). *Smysl života a závislost na alkoholu*. *E-psychologie* [online], 7 (1), 19-32 [cit. 8. 10. 1990], Dostupný z WWW: <<http://e-psycholog.eu/pdf/slaby.pdf>>. ISSN 1802-8853.

STEGER, Michael F., Patricia FRAZIER, Shigehiro OISHI a Matthew KALER. *The meaning in life questionnaire: Assessing the presence of and search for meaning in life*. *Journal of Counseling Psychology*. 2006, vol. 53, issue 1, s. 80-93. DOI: 10.1037/t01074-000.

STOCKMAN, J.A. *Cannabis use and risk of psychotic or affective mental health outcomes: a systematic review*. *Yearbook of Pediatrics*. 2007, č. 370, s. 570-574. DOI: 10.1016/s0084-3954(08)79121-8.

TESTCENTRUM. *ESK – Existenciální škála* [online]. 2001 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: <http://www.testcentrum.com/testy/esk>

VOKURKA, Martin a Jan HUGO. *Praktický slovník medicíny*. 9., aktualiz. vyd. Praha: Maxdorf, c2008, xv, 518 s., [8] s. barev. obr. příl. ISBN 978-80-7345-159-2.

VOLKERT, Jana, Holger SCHULZ, Anna Levke BRÜTT a Sylke ANDREAS. *Meaning in Life: Relationship to Clinical Diagnosis and Psychotherapy Outcome*. *Journal of Clinical Psychology*. 2013, vol. 70, issue 6, s. 528-535. DOI: 10.1002/jclp.22053.

WEINBERG, Bill a [z anglického originálu... přeložil Michal ŘEHÁK]. *Cannabis trips: globální průvodce, zhulený na každém kroku i stránce: [průvodce celým zhuleným světem]*. Vyd. 1. Praha: Volvox Globator, 2011. ISBN 978-807-2078-073.

YALOM, Irvin D. *Existential psychotherapy*. New York: Basic Books, c1980, xii, 524 p. ISBN 04-650-2147-6.

YALOM, Irvin D. *The gift of therapy: an open letter to a new generation of therapists and their patients*. 1st ed. New York: HarperCollins, c2002, xxi, 263 p. ISBN 00-662-1440-8.

ZÁBRANSKÝ, Tomáš. *Drogová epidemiologie*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, 95 s. ISBN 80-244-0709-4.

ZVOLSKÝ, Petr a Jiří RABOCH. *Psychiatrie*. 1. vyd. Praha: Galén, c2001, xxvii, 622 s. ISBN 80-246-0390-X.

SEZNAM TABULEK

Tab. 1	Dosažené vzdělání respondentů
Tab. 2	Hypotézy pro T-test souboru „Celkový skór“
Tab. 3	F-test pro statistický soubor „Celkový skór“
Tab. 4	T-test pro statistický soubor „Celkový skór“
Tab. 5	Hypotézy pro T-test souboru P
Tab. 6	F-test pro statistický soubor P
Tab. 7	T-test pro statistický soubor P
Tab. 8	Hypotézy pro T-test souboru E
Tab. 9	F-test pro statistický soubor E
Tab. 10	T-test pro statistický soubor E
Tab. 11	Hypotézy pro T-test souboru SO
Tab. 12	F-test pro statistický soubor SO
Tab. 13	T-test pro statistický soubor SO
Tab. 14	Hypotézy pro T-test souboru SP
Tab. 15	F-test pro statistický soubor SP
Tab. 16	T-test pro statistický soubor SP
Tab. 17	Hypotézy pro T-test souboru SV
Tab. 18	F-test pro statistický soubor SV
Tab. 19	T-test pro statistický soubor SV
Tab. 20	Hypotézy pro T-test souboru OD
Tab. 21	F-test pro statistický soubor OD
Tab. 22	T-test pro statistický soubor OD

SEZNAM GRAFŮ

Graf. 1	Věkové rozmezí uživatelů cannabisu
Graf. 2	Četnost užívání cannabisu
Graf. 3	Délka užívání cannabisu

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 Statistický soubor

Příloha č. 2 Dotazník ESK

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 Statistický soubor

Celkový skór - CS	
Statistický soubor	
X	Y
207	200
239	237
245	146
220	201
170	186
230	191
235	216
231	229
208	202
188	171
144	226
203	187
181	209
228	237
183	225
192	233
200	162
173	177
213	186
176	212
192	203
181	155
165	175
249	235
257	179
170	151
199	196
201	210
199	140
223	192
203	212
217	196
178	257
245	255
242	142
239	244
268	187
205	191
212	199

186	197
174	170
197	234
208	239
242	244
256	190
211	226
219	176
262	192
249	203
246	234
244	243
171	227
238	235
233	247
205	160
219	214
137	241
199	218
235	204
191	228

Skór E	
Statistický soubor	
X	Y
115	125
88	109
107	95
66	114
103	83
110	102
114	119
117	117
104	85
73	97
116	99
113	68
96	104
118	123
109	112
117	110
113	76
118	127
126	120
80	116
126	123
128	121
136	110
92	116
122	108
74	121
142	94
109	84
112	120
139	92
125	132
110	122
103	125
84	83
95	100
114	98
106	95
142	102
126	132

131	68
133	133
86	131
115	100
107	110
112	93
85	71
106	112
99	87
84	78
130	98
127	125
78	85
95	82
102	116
91	112
99	92
88	94
108	85
92	124
94	114

Skór P	
Statistický soubor	
X	Y
63	120
113	96
99	112
113	93
118	113
118	120
91	111
112	105
115	120
92	84
102	104
90	106
121	114
111	96
114	78
104	102
97	89
126	106
118	99
117	110
98	100
85	88
78	112
96	92
93	100
113	112
89	111
100	109
92	77
85	83
114	94
85	100
90	87
86	73
87	90
122	110
127	81
86	73
100	109
95	98
114	69

111	93
96	102
92	126
112	122
111	74
113	112
126	85
99	96
100	101
91	97
90	87
94	109
98	117
117	112
117	98
99	106
110	92
120	98
115	115

Skór OD	
Statistický soubor	
X	Y
65	67
45	61
57	49
24	55
59	49
58	54
56	63
63	63
47	46
41	52
60	53
68	33
45	54
63	67
59	60
61	62
54	36
58	68
66	68
41	64
65	62
68	65
75	55
48	59
56	56
40	62
78	48
55	48
60	68
78	48
68	74
59	68
54	66
38	39
53	56
61	47
48	47
76	55
66	73
68	33
72	69

43	70
56	53
64	57
60	48
42	35
49	57
50	47
40	37
66	53
70	65
46	47
49	44
55	61
46	55
51	48
51	48
58	46
50	66
51	59

Skór SO	
Statistický soubor	
X	Y
36	39
30	35
29	25
21	35
27	24
28	31
43	43
46	33
43	35
30	29
29	37
37	22
38	34
41	44
28	34
28	36
26	25
44	45
38	44
30	38
40	44
36	37
39	34
35	38
41	35
20	40
42	35
35	34
35	40
43	34
38	43
36	38
33	34
31	28
27	30
32	38
31	34
48	24
38	41
39	20
38	46

28	43
35	33
33	30
40	33
40	29
35	35
32	36
30	17
46	27
42	37
30	27
29	23
36	24
23	28
33	29
28	29
28	25
33	36
31	38

Skór SP	
Statistický soubor	
X	Y
77	73
63	65
67	67
57	77
58	64
70	69
74	67
72	66
87	71
67	60
75	65
77	56
72	62
80	70
62	72
74	68
66	59
71	75
74	61
61	73
78	76
82	76
74	59
64	74
72	61
43	80
78	63
75	58
64	66
74	64
79	69
62	79
61	75
59	59
64	67
68	63
68	62
78	61
75	71
72	54
74	76

64	83
67	63
63	72
71	66
74	40
70	63
68	73
56	56
81	54
80	73
57	63
57	50
54	63
62	72
81	65
57	54
64	52
67	73
58	73

Skór SV	
Statistický soubor	
X	Y
50	58
43	48
50	46
42	59
44	34
52	48
58	56
54	54
57	39
32	45
56	46
63	35
51	50
55	56
50	52
56	48
59	40
60	59
60	52
39	52
61	61
60	56
61	55
44	57
66	52
34	59
64	46
54	36
52	52
61	44
57	58
51	54
49	59
46	44
42	44
53	51
98	48
66	47
60	59
63	35
61	64

43	61
59	47
43	33
52	45
43	36
57	55
49	40
44	41
64	45
57	60
32	38
46	38
47	55
45	57
48	44
37	46
50	39
42	58
43	55

Příloha č. 2 Dotazník ESK

Vážený respondente, vážená respondentko,

jmenuji se Šárka Hrubošová, jsem studentkou druhého ročníku oboru Učitelství odborných předmětů pro zdravotnické školy. Chtěla bych Vás požádat o vyplnění dotazníku, který mi poslouží ke zpracování praktické části diplomové práce Smysl života u uživatelů kanabisu. Dotazník obsahuje 46 otázek. Vyplníte jej tak, že na vodorovné stupnici proškrtněte křížkem kolečko, které Vás vystihuje nejlépe. Prosím o vyplnění všech otázek. Dotazník je zcela anonymní. Způsob získání a zpracování dat bude v souladu s etickými principy testování.

Děkuji za Váš čas a spolupráci.

Prohlašuji, že do výzkumu vstupuji dobrovolně a souhlasím s využitím získaných dat pro vědecké účely.

Datum:.....

Podpis:.....

DOTAZNÍK

ESK – Existenciální škála

A. Längle, Ch. Orglerová a M. Kundi

Demografické údaje:

Věk:

Pohlaví: ☐ muž ☐ žena

Vzdělání: ☐ základní
☐ středoškolské bez maturity
☐ středoškolské s maturitou
☐ vyšší odborné
☐ vysokoškolské

Jsem uživatel kanabisu: ☐ ANO ☐ NE

Dále odpovídají pouze respondenti užívající kanabis.

Četnost užívání kanabisu: ☐ 1x měsíčně
☐ 1x za dva týdny
☐ 1x za týden
☐ 1x denně
☐ 2-5x denně
☐ 5x a více denně

Jak dlouho užívám kanabis: (př. 3roky)

Proč jsem začal s užíváním kanabisu:.....
.....

(př. ze zvědavosti, vlivem okolí, z nudy, ...)

Co mi užívání kanabisu přináší:.....
(př. uklidnění, zvednutí nálady a dodání sil,...)

Posuďte, prosím, nakolik dále uvedené výroky platí právě o Vás.
 U každého výroku proškrtněte na připojené vodorovné stupnici křížkem X vždy to kolečko, jehož pozice to nejlépe vyjadřuje.
 (Při posuzování výroku neberte v úvahu příležitostné krátkodobé výkyvy.)

Nakolik o mně platí tento výrok?

	Platí	Neplatí
1) Často zanechám důležitých činností, protože je mi nepříjemná námaha s nimi spojená.	○—○—○—○—○—○	
2) Cítím, že mě mé úkoly osobně oslovují.	○—○—○—○—○—○	
3) Významné pro mě je jenom to, co odpovídá mému přání.	○—○—○—○—○—○	
4) V mém životě není nic dobrého.	○—○—○—○—○—○	
5) Nejraděj se zabývám sám (sama) sebou - svými starostmi, přáními, sny a obavami.	○—○—○—○—○—○	
6) Většinou se nedokážu soustředit.	○—○—○—○—○—○	
7) S tím, co jsem doposud vykonal(a), jsem nespokojen(a), protože si myslím, že jsem měl(a) dělat něco důležitějšího.	○—○—○—○—○—○	
8) Vždy se řídím podle toho, co ode mne očekávají druzí.	○—○—○—○—○—○	
9) Nepříjemná rozhodnutí se snažím bez dlouhého uvažování odložit na později.	○—○—○—○—○—○	
10) Snadno se nechám odvést i od prací, které dělám rád(a).	○—○—○—○—○—○	
11) V mém životě není nic, o co bych se doopravdy rád(a) zasadil(a).	○—○—○—○—○—○	
12) U mnoha věcí nechápu, proč bych je měl(a) dělat právě já.	○—○—○—○—○—○	
13) Myslím, že můj život tak, jak jej vedu, není k ničemu dobrý.	○—○—○—○—○—○	
14) Připadá mi těžké pochopit význam mnohých věcí.	○—○—○—○—○—○	

Nakolik o mně platí tento výrok?

Platí

Neplatí

15) Dovedu sám (sama) se sebou dobře vycházet.	☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐
16) Věnuji příliš málo času tomu, co je důležité.	☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐
17) Nikdy mi není hned jasné,
co mohu v dané situaci udělat.	☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐
18) Mnoho věcí dělám jen proto, že musím,
a ne proto, že chci.	☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐
19) Když nastanou problémy, snadno ztrácím hlavu.	☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐
20) Většinou dělám věci, které bych mohl(a)
stejně tak dobře udělat později.	☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐
21) Vždy znovu jsem zaujat(a) tím, co přináší den.	☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐
22) Většinou až při svém jednání zjišťuji,
jaké má moje rozhodnutí následky.	☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐
23) Když se musím rozhodovat,
nemohu se vůbec spoléhat na svůj cit.	☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐
24) I když mi na něčem velmi záleží, brání mi nejistota,
jak to dopadne, abych to udělal.	☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐
25) Nikdy přesně nevím, za co jsem odpovědný(-á).	☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐
26) Cítím se vnitřně svobodný(-á).	☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐
27) Cítím, že mi život ukřivdil,
protože mi nedopřál splnění mých přání.	☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐
28) Když vidím, že nemám možnost volby,
je to pro mě úleva.	☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐
29) Jsou situace, ve kterých se cítím zcela bezmocný(-á).	☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐
30) Dělám mnoho věcí, ve kterých se
ve skutečnosti nevyznám.	☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐
31) Obvykle nevím, co je v dané situaci důležité.	☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐ - ☐

Nakolik o mně platí tento výrok?

	Platí	Neplatí
32) Splnění vlastních přání má přednost.	☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐	
33) Je mi zatěžko vcítit se do druhých lidí.	☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐	
34) Bylo by lépe, kdybych nebyl(a).	☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐	
35) Mnohé věci, se kterými mám co dělat, jsou mi v podstatě cizí.	☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐	
36) Rád(a) si dělám svůj vlastní názor.	☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐	
37) Cítím se rozháraný(-á), protože dělám příliš mnoho věcí najednou.	☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐	
38) I při důležitých věcech mi schází síla k tomu, abych vytrval(a).	☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐	
39) Dělám mnohé věci, které vlastně ani dělat nechci.	☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐	
40) Situace mě zajímá jen potud, pokud vyhovuje mým přáním.	☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐	
41) Když jsem nemocný(-á), nevím, co si počít s tím časem.	☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐	
42) Jen zřídka kdy vidím, že v nějaké situaci mám více možností, jak jednat.	☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐	
43) Okolní svět mi připadá jednotvárný.	☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐	
44) Jen zřídka kdy se klade otázka, zda něco chci dělat, protože to většinou dělat musím.	☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐	
45) V mém životě není nic opravdu krásné, protože všechno má své pro a proti.	☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐	
46) Moje vnitřní nesvoboda a závislost mi působí potíže.	☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐ — ☐	

U každého výroku proškrtněte na připojené vodorovné stupnici křížkem X vždy to kolečko, jehož pozice to nejlépe vyjadřuje.
(Při posuzování výroku neberte v úvahu příležitostně krátkodobé výkyvy.)

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Šárka Hrubošová
Katedra:	Katedra psychologie a patopsychologie
Vedoucí práce:	Mgr. Lucie Křeménková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2015

Název práce:	Smysl života u uživatelů cannabisu
Název v angličtině:	The meaning of life among users of cannabis
Anotace práce:	Diplomová práce má za úkol přiblížit problematiku prožívané smysluplnosti života ve spojení s užíváním cannabisu. Práce má za cíl zjistit, zda užívání cannabisu ovlivňuje smysluplnost života u uživatelů v porovnání s kontrolní skupinou. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část obsahuje dvě kapitoly. Přibližuje tematiku smyslu života, jeho vymezení a stěžejní koncepce a druhá kapitola poskytuje náhled na problematiku užívání cannabisu, způsobu využití a jeho vlivu na člověka. Výzkumná část si klade za cíl ověřit předpoklady stanovené v jednotlivých hypotézách prostřednictvím dotazníkového šetření a následné statistické analýzy dat. Celkově lze konstatovat, že cannabisu nemá signifikantní vliv na prožívanou smysluplnost.
Klíčová slova:	Smysl života, životní smysluplnost, V. E. Frankl, Cannabis, návykové látky
Anotace v angličtině:	This thesis aims to bring the issue of experienced meaningfulness of life in connection with the use of cannabis. The work aims to determine whether cannabis affects the meaningfulness of life in its users compared with the control group. The work is divided into theoretical and practical part. The theoretical part consists of two chapters. It explains the topic of meaning in life, its definition and key concepts and the second chapter provides insight into the issues of cannabis use, method of use and its effects on humans. The research part aims to verify the assumptions set out in the various hypotheses through questionnaire survey and subsequent statistical analysis of data. Overall it can be said that cannabis has no significant effect on feelings of meaningfulness.
Klíčová slova v angličtině:	Meaning of life, meaningfulness in life, V. E. Frankl, Cannabis, addictive substances

Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1 Statistický soubor Příloha č. 2 Dotazník ESK
Rozsah práce:	64 stran
Jazyk práce:	Český jazyk